UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Københavns Universitet

Forvaltning af det danske konsumfiskeri

Andersen, Jesper Levring; Frost, Hans; Løkkegaard, Jørgen

Publication date:
2005

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Andersen, J. L., Frost, H., & Løkkegaard, J. (2005). *Forvaltning af det danske konsumfiskeri*. Fødevareøkonomisk Institut. Rapport / Fødevareøkonomisk Institut Nr. 176

Download date: 11. 10月. 2026

Fødevareøkonomisk Institut

Rapport nr. 176

Forvaltning af det danske konsumfiskeri

Jesper Andersen, Hans Frost og
Jørgen Løkkegaard

København 2005

Indholdsfortegnelse:

1. Forord 5

2. Indledning 7

3. Fartøjsregisteret 9

4. Fiskerflåden 11
   - 4.1. Fartøjsgrupper 11
   - 4.2. Fartøjer med mulighed for individuelle kvoter og rationer 12
   - 4.3. De omfattede fartøjers fangstsammensætning 16

5. Den nuværende regulering 19
   - 5.1. Fiskeri med rationer 21
   - 5.2. Fiskeri med årsmængder i Østersøen 23
   - 5.3. Individuelle omsættelige kvoter for sild (IOK) 24
   - 5.4. Individuelle kvoteandele for makrel 26
   - 5.5. Individuelle kvoteandele for industrifisk 27
   - 5.6. Regulering med havdage 28
   - 5.7. Kystfiskerordningen 30
   - 5.8. Fiskerier med særlig adgangsbegrænsning 30
   - 5.9. Kapacitetsregulering 31
   - 5.10. Fartøjer under FØI-grænsen 32

6. Forvaltningssystem med individuelle kvoteandele 33
   - 6.1. Tildeling 33
   - 6.2. Overdragelse 34
   - 6.3. Puljer 36
   - 6.4. Havdage 36
   - 6.5. Byttebørs 37
   - 6.6. Byttepriser 38

7. Forvaltning af konsumfiskeriet med individuelle rationsandele (IR) 41
   - 7.1. Beregning af rationsindeks 41
   - 7.2. Rationsindeks indenfor den nuværende rationsordning 44
   - 7.3. Rationsindeks som grundlag for individuelle kvoter 49

7.4. Sammenligning mellem rationsindekssystemer..... 52
7.5. Konklusion 53

1. Forord

I efteråret 2004 anmodede Danmarks Fiskeriforening Fødevareøkonomisk Institut om en redegørelse for den gældende danske regulering med særlig vægt på, hvordan reguleringen kunne udvikles ved anvendelse af ikke omsættelige kvoter. Dette skulle gælde for den del af fiskerflåden, som ikke underlagt regulering med årsmængder, individuelle omsættelige kvoter og særlige adgangsbegrænsninger. Den gældende regulering for denne del af flåden bygger på tildeling af rationer, som er en tidsbegrænset tilladelse til at fange en given mængde fisk.

Ved udgangen af 2004 anmodede Danmarks Fiskeriforening om, at regulering med rationer blev særligt belyst, herunder hvordan regulering med rationer skal ses i relation til, at de samlede kvoter for hver art lægger en begrænsning for den samlede fiskeriaktivitet.

Disse problemstillinger kan imidlertid ikke analyseres meningsfuldt uden også at inddrage fiskerflådens struktur udtrykkeligt. Fiskeriet er underlagt generelle adgangsbegrænsninger for hvor mange fartøjer, der kan tillades. Disse fartøjer er registreret i Fartøjsregistret, der således danner fundament for hele reguleringen. Samtidig medfører den generelle adgangsbegrænsning i samspil med den specifikke regulering, at der skabes særlige værdier, som indbygges i fartøjernes værdi. Derfor er Fartøjsregistret og fiskerflåden inddraget med henblik på at klarlægge dette grundlag.

Rapporten er udarbejdet af forsker Jesper Andersen, seniorrådgiver Hans Frost og forskningschef Jørgen Løkkegaard fra afdelingen for Fiskeriøkonomi og –forvaltning. Sekretær Elsebeth Vidø har forestået den afsluttende redigering af rapporten.

Fødevareøkonomisk Institut, juli 2005

Jørgen Løkkegaard

2. Indledning

Formålet med rapporten er at bidrage til de i efteråret 2004 og foråret 2005 igangværende drøftelser vedrørende ændringer af reguleringen af det danske fiskeri.

Fiskeriet er underlagt en række forskellige reguleringsformer, som præsenteres i oversigtsform i rapporten. Der fokuserer imidlertid på den del af konsumfiskeriet, der ikke allerede er reguleret med individuelle omsættelige kvoteandele, individuelle kvoteandele eller særlige fartøjslicenser. Rapporten indeholder vurderinger og generelle beregninger samt oversigter over flåden og fangstsammensætningen med henblik på at belyse problemstillinger for denne del af konsumfiskeriet.

Da dansk fiskeri tillige er underlagt generelle adgangsbegrænsninger med hensyn til antal fartøjer, der har tilladelse til fiskeri, spiller denne adgangsbegrænsning en helt central rolle som fundament for reguleringen. Samtidig betyder adgangsbegrænsningen i samspil med de specifikke reguleringer, at der forekommer værdiskabelse i fiskeriet som følge af disse reguleringer. Denne værdiskabelse akkumuleres i fartøjernes værdi. Imidlertid betyder en række af de anvendte og påtænkte reguleringer, at der sker en adskillelse mellem fartøjets værdi og værdien af fiskeressourcerne, dvs. værdien af fiskerimulighederne, som ikke har optrådt tidligere.

Derfor lægges der indledningsvis i rapporten vægt på at belyse flådestrukturen med udgangspunkt i fartøjsregistret, hvor alle fartøjer med tilladelse til at drive fiskeri er registreret. Denne fremgangsmåde sigter på at fremhæve indsatssiden i form af fartøjernes fysiske karakteristika med henblik på at bestemme omkostningerne ved at fiske og identificere fartøjernes reelle værdi i relation til de fangstmuligheder, der fastlægges på grundlag af kvoterne.

Rapporten afsluttes med en belysning af en regulering af konsumfiskeriet baseret på henholdsvis generelle rationsandele og individuelle rationsandele med fokus på de begrænsninger, der fastlægges af de samlede kvoter for hver art/farvand, med hensyn til hvordan rationerne kan udnyttes, samt hvordan en tilpasning af flådestruktur herunder omkostninger kan indbygges i et system med regulering med rationer. Denne del er bygget op om en 'bestandstilgang' (model 1), en 'fartøjstilgang' (model 2) og en 'individuel rationstilgang' (model 3).

3. Fartøjsregisteret

Adgangen til at fiske på de danske kvoter er betinget af, at der anvendes et registreret fiskefartøj. Den danske fiskerflåde består dermed af de fartøjer, der er registreret i det danske register over fiskefartøjer.

Et fartøjs identifikation som fiskefartøj er baseret på et EU registreringsnummer (EU-identifikation), hvortil der er knyttet en række fysiske karakteristika herunder fartøjets kapacitet målt i tonnage (BT) og motorkraft (kW) samt længde. Endvidere indeholder registreringen oplysninger om type, byggeår og hjemhørshavn samt bemanding og forsikringsværdi. Endelig indgår der oplysninger, om fartøjet er aktivt, og om det har status af erhvervs- eller bierhvervsfiskefartøj. For udgåede fartøjer indgår oplysninger om ophørstilskud.

Disse oplysninger er sammen med bestemmelserne i kapacitetsbekendtgørelsen[1] og reguleringsbekendtgørelsen[2] medbestemmende for fartøjets værdi. Fartøjsværdien bestemmes grundlæggende af fire ting:

1. egenværdi i form af skrog, motor, udstyr m.v. uafhængigt af fiskerimulighederne
2. fartøjets kapacitet uafhængigt af det fysiske fartøj, jf. bestemmelserne i kapacitetsbekendtgørelsen om adgangsbegrænsning og overdragelse
3. fiskerimulighederne i fremtiden herunder priser og omkostninger
4. opretholdelse (begrænsning) af fiskerimulighederne, hvilket bestemmes af reguleringerne

Opretholdelse af fiskerimulighederne er i flere af de hidtidige forvaltningssystemer baseret på individuelle tildelinger på grundlag af fartøjernes historiske fiskeri. Det gælder specielt reguleringer med tildeling af individuelle kvoter (IK'er) som i torskefiskeriet i Østersøen, makrel- og industrifiskeriet samt individuelle omsættelige kvoter (IOK) for fiskeriet efter sild. Endelig er flere fiskerier reguleret ved licenssystemer, der udelukker deltagelse af fartøjer uden særlig licens. Dette gælder muslinge- og hesterejefiskeriet samt fiskeriet efter rejer ved Grønland, hvor der i sidstnævnte samtidig reguleres med en individuel kvote. Fartøjerne kan ligeledes reguleringsmæssigt være afhængige af en aktiv deltagelse i fiskeriet og i omfanget heraf.

[1] Bekendtgørelse nr. 124 af 27. februar 2004.
[2] Bekendtgørelse nr. 1187 af 7. december 2004

Hertil kommer den anvendte redskabstype og maskestørrelse i henhold til regulering med havdage, hvor havdage under hensyn til en række begrænsninger kan overdrages. Og endelig indgår fartøjets længde (kapacitet) i grundlaget for tildeling af rationer, der sammen med kvoternes størrelse fastlægger niveauet for fartøjets mulige fangstmængde. Alle disse forhold er således af betydning for værdifastsættelsen af fartøjets potentielle fiskerimuligheder.

Forvaltningssystemer, hvor der anvendes individuel tildeling af fangstmuligheder, synliggør værdifastsættelsen af mulighederne. Dette fremgår tydeligst ved reguleringer med individuelle omsættelige kvoter (IOK) som i sildefiskeriet og i mindre grad ved reguleringerne af kapaciteten og havdagene.

I konsekvens heraf vil et fiskefartøjs værdi udover værdien af det fysiske fartøj herunder kapaciteten indeholde en værdi, der afspejler den mulige fremtidige indtjening ved at deltage i det danske fiskeri, som er afhængig af forvaltningen samt adgangsbegrænsningen til fiskeriet generelt og til særlige fiskerier. Den samlede værdi af fartøjet indeholder således en række elementer, der imidlertid helt grundlæggende er baseret på registreringen som fiskefartøj.

4. Fiskerflåden

4.1. Fartøjsgrupper

Udviklingen i den samlede danske fiskerflåde opdelt på længdegrupper fremgår af tabel 1 suppleret med bilagstabel 1. Fra 1995 indgår alle fartøjer, der er registreret med anvendelse til fiskeri. Det betød, at ca. 3.000 fartøjer under 5 BRT blev registreret som fiskefartøjer. Der har været et fald i antallet af fartøjer gennem perioden fra 1996 til 2004 på 29%. Faldet i grupperne < 12 m, 12-15 m og 15-18 m har været ca. 35 % under ét, mens faldet i grupperne på 18-24 m og 24-40 m har været på 24 % under ét. Der har været en lille stigning i antallet over 40 m. Stigningen i gruppen Specialfiskerier skyldes ikke, at der er kommet flere fartøjer inden for muslinge- og hesterejefiskeri, men at fartøjer i gruppen under 12 m er overflyttet hertil, når det ikke har været muligt at bestemme grundlaget for fartøjets registrering.

Tabel 1. Den danske fiskerflåde ultimo 1996-2004

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<12m	3.658	3.485	3.293	3.144	3.069	2.961	2.859	2.537	2.363
12-15m	430	376	363	364	359	357	302	269	263
15-18m	238	234	232	227	220	218	191	170	160
18-24m	204	191	191	195	196	200	184	167	156
24-40m	167	160	156	153	157	145	144	138	126
≥ 40m	38	39	42	44	44	43	44	40	43
Specialfiskerier	95	96	95	96	98	99	98	259	327
I alt	4.830	4.581	4.372	4.223	4.143	4.023	3.822	3.580	3.438

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

I økonomisk forstand er alle fartøjer ikke lige aktive. Derfor er der foretaget en opdeling efter økonomisk aktivitet af de i alt 3.438 fartøjer ved udgangen af 2004, jf. tabel 2, hvor fordelingen på økonomiske størrelsesklasser er vist. I bilagstabel 2 er yderligere vist en fordeling i forhold til redskabsgrupper.

Tabel 2. Antal fiskefartøjer ultimo 2004

		Fangstværdi (kr.)			
	I alt	≥ 224.342 (FØI-fartøjer)	≥ 50.000 – < 224.342	< 50.000	Inaktive
< 12m	2.363	370	388	936	669
12-15m	263	243	12	4	4
15-18m	160	158			2
18-24m	156	156			
24-40m	126	124		1	1
≥ 40m	43	43			
Specialfiskerier	327	87	3	22	215
I alt	3.438	1.181	403	963	891

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

De økonomiske størrelsesklasser giver anledning til identificering af 1.181 såkaldte FØI-fartøjer, som er de fartøjer, der har en årlig fangstværdi over en given grænse. I 2004 var denne grænse på 224.342 kr.

4.2. Fartøjer med mulighed for individuelle kvoter og rationer

Inden en mulig forvaltning af det danske konsumfiskeri baseret på individuelle kvoter og/eller rationsandele beskrives, analyseres flåden med henblik på at udskille fartøjer, der ikke umiddelbart er inddraget i forvaltningen af konsumfiskeriet og dermed de i nærværende sammenhæng foretagne analyser.

Som udgangspunkt udskilles fartøjer af fire årsager:

1. Fartøjet har i 2004 en fangstværdi under FØI-grænsen
2. Fartøjet deltager i specielle fiskerier
3. Fartøjet deltager i industrifiskeri
4. Fartøjet er underlagt IOK-ordningen for sild[3]

Fartøjer kan også udelades af andre årsager, hvilket eksempelvis vil være tilfældet ved gennemførelse af en ny kystfiskerregulering. Såfremt reguleringen giver mulighed for enten tildeling af individuelle årsmængder (IK) eller individuelle rationsandele skal dette afspejles i gruppering af fartøjerne. Det er under alle omstændigheder

[3] Disse fartøjer er i overvejende grad også dem, som er underlagt individuelle kvoter på makrel.

klart, at der kan opstå behov for, at denne første udskilning skal suppleres med en nærmere analyse af hvert enkelt fartøj.

1 – Fartøjer under FØI-grænsen:
Fødevareøkonomisk Institut inddeler den danske fiskerflåde i fire økonomiske størrelsesklasser afhængig af deres årlige totale fangstværdi. Dette danner grundlag for identificering af de kommercielt aktive fartøjer (FØI-fartøjer) med en total fangstværdi over 224.342 kr. i 2004.

I en økonomisk sammenhæng er det de kommercielt aktive fartøjer, som betyder mest. Disse fartøjer fanger over 99 % af de danske fangstmængder. De to mindre økonomiske størrelsesklasser (< 224.342 kr.) fanger imidlertid ikke ubetydelige mængder af en række værdifulde konsumarter som torsk, rødspætte og tunge. Disse to økonomiske størrelsesklassers fangstværdi udgør samlet set alligevel en mindre del målt i forhold til den totale danske fangstværdi nemlig ca. 2 %, mens FØI-fartøjerne står for ca. 98 %.

For at rette fokus mod de fartøjer, som er af primær betydning for reguleringen af dansk fiskeri, udelades i det følgende de to mindste økonomiske størrelsesklasser, og de fartøjer som i løbet af 2004 ikke var aktive indenfor fiskeriet. Det vil dog være nødvendigt at afsætte visse mængder af udvalgte kvoter til disse fartøjer, så de fortsat kan drive fiskeri. Disse grupper omfatter i alt 2.257 fartøjer, hvilket reducerer den økonomisk betydende del af flåden til 1.181 fartøjer, jf. tabel 1.

2 – Fartøjer i specielle fiskerier:
Hestereje- og muslingefiskeri samt fiskeri efter rejer i farvandene omkring Grønland er allerede underlagt målrettet og effektiv regulering, hvorfor det er hensigtsmæssigt at udelade disse i den følgende analyse. Det kan dog være nødvendigt at afsætte mindre mængder af andre arter til eventuelle bifangster. Hermed vil de 1.181 kommercielle fartøjer bliver reduceret med 87 til 1.094 fartøjer.

3 – Fartøjer der deltager i industrifiskeri:
En række fartøjer fisker i hovedsagen industrifisk med henblik på videre anvendelse til fiskemel og –olie eller foder. Disse fartøjer er i høj grad specialiseret til industrifiskeri, og har derfor ikke umiddelbart forudsætningerne for at deltage i konsumfiskeriet. Grænsen for, hvad der definerer et industrifartøj, er, at 80 % eller mere af fangst-

værdien[4] skal bestå af industriarter, det vil sige især tobis, brisling, sperling, blåhvilling og hestemakrel. En fordeling af industrifartøjer efter denne definition fremgår af tabel 3 baseret på grupperingen anvendt i 'Fiskeriets Økonomi'.

Tabel 3. Antal industrifartøjer i 2004

Længde	Redskabsgruppe	Antal fartøjer
12-15m	Trawl	4
15-18m	Trawl	9
18-24m	Trawl	7
24-40m	Trawl industri	40
≥ 40m	Trawl industri	17
I alt		77

Anm.: Mindst 80 % af fangstværdien udgøres af industriarter.

Med udeladelse af disse fartøjer reduceres den relevante del af flåden med yderligere 77 fartøjer, jf. tabel 3, til 1.017 fartøjer.

4 – Fartøjer under IOK ordningen for sild:
Ved indgangen af 2003 blev der indført en regulering af sildefiskeriet i alle farvande med undtagelse af Østersøen baseret på individuelle omsættelige kvoter (IOK'er). Reguleringen blev fastlagt som gældende i en femårig prøveperiode med mulighed for tre års forlængelse. Fartøjerne underlagt denne regulering er omfattet af skærpede krav med hensyn til valg af fiskeri. Derfor udelades disse fartøjer i den følgende analyse. Med udgangspunkt i den gruppering, der anvendes i 'Fiskeriets Økonomi', viser tabel 4 fordelingen af de fartøjer, som er underlagt IOK-ordningen for sild ved udgangen af 2004.

Tabel 4. Antal fartøjer underlagt IOK-ordningen for sild i 2004

Længde	Redskab	Antal fartøjer
< 12m	Snurre/garn/trawl	2
	Trawl	3
12-15m	Trawl	3
15-18m	Trawl	3
18-24m	Trawl	5
24-40m	Trawl blandet	13
	Trawl konsum	2
≥ 40m	Not	9
	Trawl blandet	17
I alt		57

Anm. Dertil kommer 7 fartøjer klassificeret som industrifartøjer, jf. tabel 3.

[4] Denne definition anvendes i 'Fiskeriets Økonomi'.

Udeladelsen af disse fartøjer vil således medføre en yderligere reduktion på 57 fartøjer. Det skal bemærkes, at fangstsammensætning og afhængighed af sild blandt fartøjerne omfattet af IOK-ordningen varierer betydeligt.

Fartøjer, der driver fiskeri efter makrel er fra 2005 underlagt regulering med individuelle kvoteandele. Disse fartøjer er ikke identificeret i denne undersøgelse, men der er grund til at formode, at dette fiskeri i stor udstrækning udøves af de fartøjer, der driver henholdsvis industri- og sildefiskeri. Derfor er der ikke foretaget yderligere fradag i antallet af fartøjer.

Ovenstående sortering medfører, at der i de følgende kapitler arbejdes med en flåde bestående af 960 fartøjer. Denne flådes fordeling på længde- og redskabsgrupper er vist i tabel 5.

Tabel 5. Antal fartøjer inkluderet i nærværende analyse

	Bom-trawl	Garn/ Krog	Jolle/ ruse	Snur/garn /trawl	Snurre-vod	Trawl	Trawl blandet	Trawl konsum	I alt
< 12m		243	54	48		20			365
12-15m		62		38	14	122			236
15-18m		32		8	20	86			146
18-24m		17		7	28	92			144
24-40m	8			6			8	47	69
I alt	8	354	54	107	62	320	8	47	960

Den ovenstående gruppering af fartøjer er foretaget på grundlag af grupperingen i 'Fiskeriets Økonomi', der følger den af EU vedtagne gruppering[5] på <10 m, 10-12 m, 12-18 m, 18-24 m, 24-40 m og 40 m og over. Der er en dansk underopdeling af gruppen 12-18 m.

I reguleringen af konsumfiskeriet med individuelle rationer, tildeles rationer til de enkelte fartøjer på grundlag af en længdeinddeling, som er forskellig fra den anvendte i tabel 5. Længdeinddelingen i rationsreguleringen afspejler forskelle i biologiske og traditionelle fiskerimønstre, der medfører behov for en mere detaljeret opdeling end den af EU foreskrevne. Således er gruppen 12-18 m underopdelt i f.eks. tre grupper ved visse rationsreguleringer, men andre rationsreguleringer anvender andre opdelinger.

[5] Kommissionens forordning 1639/2001 af 25 juli 2001, EØF-tidende nr. L222 af 17/8/2001.

I kapitel 5 og 6 præsenteres resultater af beregninger vedrørende regulering med individuelle kvoteandel og med rationer. Beregningerne er foretaget for torsk og tunger for alle farvande og under hensyn til at alle ovennævnte 960 fartøjer kan deltage. Derfor er fartøjerne fordelt i forhold til den anvendte længdeinddeling for torsk og tunge, der anvendes i reguleringen med rationer. Der tages i reguleringen med rationer ikke særlige hensyn til redskaber, men de samme redskabstyper, som er vist i tabel 5, er videreført nedenfor. Fordeling på rationsreguleringens længdegrupper samt redskabstyper er fremgår af tabel 6.

Tabel 6. Antal fartøjer fordelt i forhold til rationstildelingen for torsk og tunge

	Bomtrawl	Garn/ krog	Jolle/ ruse	Snur/garn/ trawl	Snurre- vod	Trawl	Trawl blandet	Trawl konsum	I alt
< 6m			2						2
6-9m		66	24	4					94
9-12m		177	26	44	2	20			269
12-14m		45	2	34	9	58			148
14-16m		29		8	7	99			143
16-18m		20		4	16	51			91
18-20m		10		4	20	44			78
20-24m	1	7		3	8	48			67
≥ 24m	7			6			8	47	68
I alt	8	354	54	107	62	320	8	47	960

Der er overvejelser om indførelse af en ny kystfiskerordning for fartøjer under 16 meter. Den tidligere kystfiskerordning omfattede fartøjer under 15 m. For nuværende afventes en afklaring om grundlaget for en kystfiskerregulering. Derfor udelades ingen fartøjer fra den nærværende analyse som følge af kystfiskerordningen. Gennemføres imidlertid en ny kystfiskerregulering, uanset formen, skal der afsættes fangstmængder til disse fartøjer, og antallet af fartøjer omfattet af rationsregulering henholdsvis individuelle kvoteandele reduceres væsentlig.

4.3. De omfattede fartøjers fangstsammensætning

Fangstsammensætningen for de 960 fartøjer, der omfattes af analysen ses af tabel 7, opgjort for de længdekategorier, som bruges i 'Fiskeriets Økonomi'. Det ses, at de fire grupper 12-15 m, 15-18 m, 18-24 m og 24-40 m har en meget ensartet fangstsammensætning inden for torskefisk, fladfisk og hummer. Fartøjerne under 12 meter har derimod et højere indhold af torskefisk, lidt mindre af fladfisk, stort set ingen hummerfangster, men derimod fangst af en række andre arter (primært ål, sandart og kulso). I bilagstabel 4 findes en fordeling opgjort på længde og redskabstype.

Tabel 7.	Fangstsammensætning målt i værdi for de omfattede fartøjer i 2004 (%)						
	Torskefisk	Fladfisk	Hummer	Rejer	Industrifisk	Andre arter	Fangstværdi i alt (1.000 kr.)
< 12m	53	25	1	1	0	20	187.209
12-15m	44	33	18	0	3	2	227.298
15-18m	32	36	21	1	7	3	244.186
18-24m	31	37	22	1	7	2	394.559
24-40m	32	34	15	11	4	3	370.398
I alt	36	34	17	4	5	5	1.423.651

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

Fordelingen af de landede mængder fremgår af tabel 8 og bilagstabel 5. Fangsterne af torskefisk ses at være stort set ligeligt fordelt blandt længdegrupperne, mens fartøjerne over 12 meter og især dem over 18 m fanger en høj andel af fladfiskene. Hummer fanges primært af fartøjer over 12 m, mens rejerne stort set kun fanges af fartøjerne mellem 24 og 40 m. Bortset fra gruppen < 12 m deltager fartøjer i alle længdegrupper i torske-, fladfisk- og hummerfiskeriet, hvor de større fartøjer i stigende grad supplerer med andre arter.

Tabel 8.	De omfattede fartøjers andel af mængden af artsgrupperne i 2004 (%)						
	Torskefisk	Fladfisk	Hummer	Rejer	Industrifisk	Andre arter	I alt
< 12m	18	10	1	1	0	11	7
12-15m	18	17	18	0	10	6	13
15-18m	14	17	23	5	24	17	19
18-24m	25	31	36	11	46	4	34
24-40m	24	25	23	83	20	62	27
Fangstmængde i alt (tons)	42.445	31.565	4.912	3.907	84.319	18.922	186.070

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

5. Den nuværende regulering

Den danske fiskeriregulering er kendetegnet ved at anvende en lang række forskellige instrumenter virkende både på outputsiden (fangst) og på inputsiden (fartøjer og havdage). Dertil kommer en række tekniske bevaringsforanstaltninger, herunder lukkede områder og perioder, redskabsbegrænsninger mv., som dog ikke omtales nærmere i dette kapitel.

Reguleringen hviler primært på to bekendtgørelser: 1) reguleringsbekendtgørelsen[6] som fastlægger kvotebegrænsninger m.v. og som fornyes hvert år og 2) kapacitetsbekendtgørelsen[7] som fastlægger regler for fiskefartøjer, der anvendes til erhvervsmæssigt fiskeri. Regelsættet knytter sig til en række EU forordninger om regulering af fiskeriet, hvoraf skal fremhæves forordningerne om ressourceforvaltning[8], om flådeforvaltning[9] (fartøjsregister med teknisk information om hvert fartøj[10]) og om tekniske bevaringsforanstaltninger[11]. Kapacitetsbekendtgørelsen er kortfattet i forhold til reguleringsbekendtgørelsen og bekendtgørelsen om tekniske bevaringsforanstaltninger.

For at give et overblik over den gældende regulering er disse for de respektive arter og farvande samlet i en oversigt i tabel 9. Kravene for de enkelte fartøjers deltagelse er desuden angivet med eventuelle særlige bemærkninger. Da reguleringsbekendtgørelsen fornyes hvert år, og da den danner grundlag for de såkaldte 'bilag 6 meddelelser', der indeholder helt specifikke regler, som løbende ændres, er oversigten gældende for det år, som den belyser. En række af de grundlæggende bestemmelser ændres ikke fra år til år. Ændringer forekommer, f.eks. med hensyn til hvornår et fiskeri skal reguleres, som det er anført i kolonnen 'bemærkninger'.

[6] Bekendtgørelse nr. 1538 af 28. december 2004 indeholder senere ændringer til bekendtgørelse nr. 1187 af 7. december 2004. Bekendtgørelse nr. 778 af 13 juli 2004 omhandler makrel.
[7] Bekendtgørelse nr. 124 af 27. februar 2004.
[8] Forordning nr. 2371/02 af 20. december 2002, EØF-Tidende nr. L 358 af 31/12/2002.
[9] Kommissions forordning nr. 1438/2003 af 13.8.2003 EØF-tidende L 204/25.
[10] Kommissionens forordning nr. 26 af 30 december 2003, EØF-Tidende nr. L 5 af 9/1/2004 om EU's register for fiskefartøjer.
[11] Forordning nr. 850/98 af 30. marts 1998, EØF-Tidende nr. L. 125 af 27/4/1998.

Tabel 9. Oversigt over reguleringen i 2005

Form	Arter	Farvande	Fartøjer	Bemærkninger
Rationer og havdage	Torsk	Alle	Alle	Særlige begrænsninger for IOK og IK-fartøjer
Årsmængder og havdage[1]	Torsk	Østersøen	Alle	Særlige begrænsninger for IOK og IK-fartøjer
Årsmængder og havdage	Torsk, tunge, rødspætte	Nordsøen, Skagerrak og Kattegat	< 15 m [2]	Kystfiskerordning Særlige begrænsninger for IOK og IK-fartøjer
Individuelle omsættelige kvoter	Sild	Nordsøen, Skagerrak og Kattegat	Alle med historisk ret	Løber i 5 år fra 2003. Mulig forlængelse i 3 år yderligere. Fælles konsumloft for A-fartøjer (IK-industri). Bagatelfiskeri tilladt
Rationer	Sild	Østersøen og Bælthavet	Alle [3]	Licens
Individuelle kvoteandele	Makrel	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat	Alle med historisk ret	Fælles konsumloft for A-fartøjer (IK-industri). Bagatelfiskeri tilladt
Individuelle kvoteandele	Industrifisk	Nordsøen, (Skagerrak, Kattegat)	Alle med historisk ret	Mulighed for at vælge rationer. Fælles loft for brisling Tobis og sperling er fælles for Nordsøen, Skagerrak og Kattegat
Rationer/frit og havdage	Rødspætte	Nordsøen, Skagerrak og Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Nordsøen, når 35 % er fisket træffes afgørelse om regulering (rationer) andre farvande 50 %
Frit og havdage	Kuller	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Når 50 % er opfisket reguleres efter bilag 6
Frit og havdage	Mørksej	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Reguleres efter bilag 6
Frit og havdage	Hvilling	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Når 70 % er opfisket reguleres efter bilag 6
Frit og havdage	Kulmule	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Når 70 % er opfisket reguleres efter bilag 6
Frit	Laks	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Kræver særlig licens. Laksefangst reguleres i stk.
Frit	Dybvandsrejer	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Hvis 50 % er opfisket inden 1.10. reguleres efter bilag 6
Frit og havdage	Dybvandshummer	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Hvis 50 % er opfisket reguleres efter bilag 6
Frit og havdage	Andre konsumarter	Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, Østersøen	Alle [3]	Hvis 50 % er opfisket inden 1.9. reguleres efter bilag 6
Begrænset adgang	Musling	Limfjorden, Østjylland, Vadehavet, Isefjorden		Særlig tilladelse
Begrænset adgang	Hestereje	Vadehavet		Særlig tilladelse

1. havdage gælder ikke for Østersøen, men for fartøjer hjemmehørende i Østersøen med fiskeri i andre farvande
2. fra 1. januar 2006 16 m
3. der gælder særlige begrænsninger for fartøjer med IOK på sild eller IK på makrel og industrifisk

Reguleringsprincipperne beskrives kortfattet i det følgende. I beskrivelsen indgår angivelser om fordeling af kvoter over året samt rationstildelinger m.v. Disse tal refere-

rer både til 2004 og 2005, da formålet er at illustrere nogle principper snarere end at beskrive de helt aktuelle reguleringer. Mens enkelte af principperne er blevet justeret fra år til år, det gælder f. eks. reguleringsprincippet med årsmængde for torsk i Østersøen samt kapacitetsnedskrivning ved salg af sildekvoter, er disse ændringer ikke udtryk for radikale ændringer af det bagved liggende reguleringsprincip. Rationerne ændres ikke alene fra år til år men også løbende gennem året, så de anførte tal vil under alle omstændigheder kun være retningsgivende. De områder, der dækkes, er følgende:

1) Fiskeri med rationer
2) Fiskeri med årsmængder i Østersøen
3) Individuelle omsættelige kvoteandele for sild (IOK)
4) Individuelle kvoteandele for makrel (IK)
5) Individuelle kvoteandele for industrifisk (IK)
6) Regulering med havdage
7) Kystfiskerordningen
8) Licenserede fiskerier (muslinge- og hesterejefiskeri)
9) Kapacitetsregulering
10) Fartøjer under FØI-grænsen

Mens de fem første reguleringstyper er fokuseret på regulering af 'output'-siden, virker de næste fire på 'input' siden. Reguleringen på 'input'-siden søger direkte at kontrollere aktiviteten eller kapaciteten.

5.1. Fiskeri med rationer

Regulering med rationer finder sted for en række arter og er således det dominerende instrument i det demersale konsumfiskeri. Reguleringen er udformet, så der for hver af de omfattede arter fastsættes en fordeling af kvoten i løbet af året, de såkaldte fikspunkter, jf. tabel 10. Under hensyn til fikspunkterne tildeler Fiskeridirektoratet løbende via 'bilag 6 meddelelser' rationer gældende for en given periode primært en halv eller en hel kalendermåned. Størrelsen af rationerne er afhængig af fartøjernes længde.

Tabel 10. Fordeling af torskekvoten over året for 2005 (fikspunkter)				
Periode	Nordsøen	Skagerrak	Periode	Kattegat
Januar - april	34 %	34 %	Januar - marts	50 %
Maj - august	33 %	33 %	April - juni	10 %
September - december	33 %	33 %	Juli - september	20 %
			Oktober - december	20 %

Alle fartøjer kan principielt fiske på de arter, der er underlagt rationer. Rationerne er således en generel ret til at fiske, hvis man er i besiddelse af et fartøj, og denne ret bindes i fartøjets værdi. Køb og salg af kapacitet vil påvirke fartøjets værdi, da det hermed kan ombygges (rykke) fra en længdekategori til en anden med tilhørende rationsrettigheder, som er fastsat efter længde.

Fartøjerne har mulighed for at skifte mellem forskellige 'fiskerier' i løbet af en rationsperiode. Skifte i en rationsperiode fra et forvaltningsområde til et andet eller skifte mellem konsum- og industrifiskeri må dog kun ske, hvis der på skiftedatoen højst er landet en andel af de tilladte fangstmængder, der forholdsmæssigt svarer til det forløbne antal dage i rationsperioden i det fiskeri, der forlades. Efter skifte er det tilladt at fange en andel af den rationsmængde, der forholdsmæssigt svarer til det antal dage, der er tilbage af rationsperioden i det fiskeri, der skiftes til. Det betyder for eksempel, at har et fartøj med en ration på 100 for 2 uger fanget 60 % i den første uge, da er skifte til en anden art eller område ikke muligt. Har fartøjet derimod fanget 50 %, da kan et skifte ske. Hvis det fiskeri, der skiftes til for eksempel har en uge tilbage af rationsperioden på to uger, må der kun fanges 50 % af rationen for den art/område, der skiftes til.

Rationssystemet indeholder principielt stor fleksibilitet på grund af de mange tilmeldings- og skiftemuligheder, men samtidig er der usikkerhed indbygget i systemet, da der er uvished om, hvor mange fartøjer der fisker på hver enkelt art, og derfor hvornår et fiskeriet vil blive stoppet – eller ændret gennem nedsatte eller forøgede rationer.

Som illustration af reguleringen med rationer tages som eksempel rationsfiskeriet i Østersøen efter torsk[12]. Hvis et fartøj vælger dette rationsfiskeri, kan det fiske de i tabel 11 viste mængder torsk pr. halve kalendermåned. Når den samlede mængde, der er reserveret til rationsfiskeri, er opfisket, stoppes fiskeriet, og der må kun fanges

[12] Eksemplet bygger på regelsættet for 2004. Der er foretaget visse ændringer i 2005, som dog ikke ændrer på det principielle indhold.

torsk i overensstemmelse med bifangstreglerne. Hvis den samlede danske rådighedsmængde ændres, kan de nævnte rationer ændres ved en "bilag 6 meddelelse".

Tabel 11. Rationer pr. 1. marts 2004 for torsk i Østersøen (kg.)

	< 6m	6 - 9m	9 - 12m	12 - 14m	14 - 16m	16 – 18m	≥ 18m
Pr. halve kalendermåned	500	2.625	4.600	6.250	7.900	8.900	9.900

Reguleringen af torskefiskeriet i Østersøen bygger på en 'baglæns' beregning, hvor der tages udgangspunkt i de samlede kvoter for Østersøen. Herefter indkaldes ansøgninger til årsmængder, jf. afsnit 4.2, og det beregnes, hvor stor en del af kvoten, der skal bruges til at dække de indsendte ansøgninger. Hvis summen af de ansøgte mængder overstiger kvoten, reduceres de ansøgte mængder forholdsvis.

5.2. Fiskeri med årsmængder i Østersøen

Alternativt til rationsfiskeri i Østersøen kan disse fartøjer i stedet vælge at fiske med årsmængder. Modsat rationsmængderne, som løbende justeres gennem, er dette ikke tilfældet med årsmængderne.

Årsmængder tildeles efter historisk fiskeri indtil 2005. Hvis fartøjet har deltaget i årsmængdefiskeri i 2002 eller 2003 tildeles fartøjet en mængde i 2004 svarende til dets fangst i EU-zonen i et af årene med et tillæg på 25 %, dog med de i tabel 12 anførte mængder som det maksimale. Har et fartøj derimod ikke har deltaget i årsmængdefiskeri i 2002 eller 2003, tildeltes det årsmængder i henhold til tabel 12. For 2005 tildeles efter ansøgning henholdsvis 4, 22, 40, 45 tons pr. fartøj i de 4 længdegrupper for perioden januar til og med oktober.

Tabel 12. Årsmængder for torsk i Østersøen 2004 (kg)

	Område 22-32	Område 23-32	Samlet mængde inkl. tillæg
< 6m	2.400	3.000	4.000
6 - 8m	13.300	16.300	25.500
8 - 10m	21.700	27.200	43.100
≥ 10m	26.000	32.000	50.700

Hvis fartøjet har opfisket 70 % af sin årsmængde inden 1. juni og i øvrigt er tildelt en mængde svarende til mindst 95 % af de i tabel 12 anførte mængder i område 22-32 eller 23-32, kan der søges om tillægsmængder. Oprindelig mængde samt tillægsmængden uanset hvilket underområde, den er tildelt for, kan dog ikke overstige talle-

ne i kolonnen for samlet mængde inkl. tillæg. Tillægsmængder overføres fra rationsfiskeri ligesom overskydende mængder fra afmelding og uudnyttede årsmængder overføres til rationsfiskeri.

Hvis et fartøj fisker med årsmængder, må det ikke deltage i fiskeri uden for Østersøen, hvilket også gælder for fartøjer, der fisker på rationer. En fisker kan træde ud af ordningen med årsmængde mod at tilbagelevere en mængde, der svarer til 10 % af årsmængden pr. måned, han træder ud.

Når en fisker skal vælge mellem årsmængde- eller rationsfiskeri er det vigtigt for vedkommende at skønne over, hvilke ordning der giver den størst mulig fortjeneste. Her er det nødvendigt, at sammenligne de mulige fangstmængder ved de to ordninger. Sikkerheden for at kunne fange den tildelte mængde vil være størst med årsmængder, men fleksibiliteten er størst i rationsfiskeri. Det vil derfor bero på konkrete skøn, hvilken ordning der vælges.

5.3. Individuelle omsættelige kvoter for sild (IOK)

Regulering med individuelle omsættelige kvoteandele er indført fra 1. januar 2003 for sild i Nordsøen, Skagerrak og Kattegat samt for atlantoskandisk sild. Tildelingen af individuelle omsættelige kvoteandele blev foretaget på grundlag af historisk fiskeri, og bortset fra regler om generationsskifte har fiskere uden individuelle omsættelige kvoter ikke mulighed for at deltage i sildefiskeriet, med mindre der købes kvoter. Samtidig er der opsat skotter for deltagelse i andet fiskeri for fartøjer med sildekvoter, så eventuel ledig kapacitet i sildefiskeriet ikke indsættes i andet fiskeri. Dette komplicerer imidlertid reguleringen.

Mulighederne for overgang til andet fiskeri efter reglerne i reguleringsbekendtgørelsen er således relativt begrænsede, hvilket er belyst i oversigtsform i de følgende bokse. Reglerne er ændret fra 2003 til 2004 på visse områder, men generelt gælder i 2004 for alle fartøjer, der har individuelle omsættelige kvoteandele, begrænsningerne angivet i Boks I.

Boks I. Begrænsninger

Fartøjerne må kun deltage i følgende fiskerier med de andele de har fanget i 2000, 2001 eller 2002:

a. Østersøen: sild og brisling
b. Nordsøen: brisling
c. Alle farvande: torsk, hummer, tunge, kuller og hvilling
d. For andre arter kan der udstedes begrænsninger som 'bilag 6 meddelelser'

Fartøjer kan afhænde den tildelte sildekvote samlet uden begrænsninger i deltagelse i andre fiskerier, hvis betingelserne i boks II er opfyldt.

Boks II. Betingelser for afhændelse af sildekvote og fiskeri på andre arter

1. Årsmængde under 5 tons for fartøjer med længde på under 15 m
2. Årsmængde under 15 tons for fartøjer med længde på mindst 15 m og under 24 m
3. Årsmængde under 100 tons for fartøjer med længde på over 24 m

Hvis et fartøj har fået tildelt større andele end de i boks II anførte, gælder boks III ved overdragelse af kvoteandele.

Boks III. Betingelser for et fartøj, som ligger over tildeling i boks II

1. Overdragelse op til 200 tons: fartøjet er omfattet af de samme fangstbegrænsninger, som er beskrevet i boks I
2. Overdragelse fra 200 tons og derover: fartøjet kan alene deltage i de fiskerier, som det har deltaget i 2000, 2001 eller 2002. Samtidig gælder begrænsningerne i boks I
3. Overdrages 500 tons eller derover, må fartøjet kun anvendes til silde-, makrel- og industrifiskeri

Betingelserne betyder, at hvis et fartøj har fået tildelt sildekvoter, som overstiger mængderne i boks II, er fartøjets mulighed meget begrænset for at udvide fiskeriet på andre arter, end det hidtil har fisket på. Mulighederne for udvidelse er med de gældende begrænsninger koncentreret indenfor industriarter med undtagelse af brisling.

Mens kvoteandele er en andel af den for hvert år fastsatte kvote, er årsmængderne den i tons opgjorte mængde, når kvoteandelen ganges med den samlede kvote pr. art. Hvis der ikke sælges eller købes, er kvoteandelen således konstant, mens årsmængden varierer fra år til år med den samlede kvotes størrelse. Op til 20 % af årsmængden kan overføres til andre fartøjer. Dette fritager dog ikke fartøjet for de begrænsninger, som er anført i boks I. Dog fremgår det af reguleringsbekendtgørelsen, at der blandt andet i lyset af udviklingen i de danske kvoter af sild i reguleringsbekendtgørelserne for kommende år kan fastsættes regler, der ændrer disse vilkår, herunder stillingtagen til, om begrænsningerne fortsat skal følge fartøjet også efter ejerskifte.

5.4. Individuelle kvoteandele for makrel

Vilkårene for makrel- og industrifiskeriet blev vedtaget i juli 2004[13]. Makrelfiskeriet er herefter underlagt regulering med individuelle kvoteandele af den samlede makrelkvote, og kvoteandelene omregnes til årsmængder for hvert fartøj. Bundgarns- og krogfiskeri er undtaget fra disse regler. I det følgende beskrives tildelingsmetoden samt vilkårene for overførsel mellem fartøjer.

Fiskeridirektoratet har efter ansøgning udstedt individuelle kvoteandele på grundlag af fartøjets registrerede fangstmængder i det bedste af årene 2000, 2001 og 2002. Har der været tale om puljefiskeri kan man i enighed anmode om omfordeling mellem puljefartøjerne. Tildelingen sker så på grundlag af samme referenceår for alle fartøjer.

For fartøjer, der er indsat efter 1. januar 2003 og derfor ikke har noget referencefiskeri gælder særlige regler. Indsættelse af nyt fartøj kræver, at der tages kapacitet ud. Kvoteandelen for makrel for det udgåede fartøj, hvis kapacitet er anvendt til at indsætte det nuværende fartøj, kan herefter overføres til det nye fartøj. For indsatte fartøjer i 2003 sker beregningen på grundlag af ét udgået fartøj, mens indsatte fartøjer i 2004 kan basere kvoteandelen på grundlag af kapacitet fra flere udgåede fartøjer. Kapacitet fra flere udgåede fartøjer kan imidlertid kun anvendes på ét nyindsat fartøj. Det betyder, at råder flere over kapacitet fra samme fartøj, kræves der enighed mellem disse om, hvilket nye fartøj der skal have tildelt kvoteandelen. Ved uenighed tildeles kvoteandelen til det fartøj der råder over den største andel af kapaciteten fra det udgåede fartøj.

[13] Bekendtgørelse nr. 778 af den 13. juli 2004.

Efter et fartøj på grundlag af historisk fiskeri har fået tildelt individuelle kvoteandele, kan der ske overførsel af andele til andre fartøjer. Det er her nyttigt at skelne mellem fartøjskapacitet og individuelle andele (som omregnes til årsmængder), og hvad betingelserne er på disse to områder.

Fartøjer med tilladelse til makrelfiskeri kan deltage i andre fiskerier på de betingelser, der gælder for disse. Samtidig kan ledig kapacitet ikke uden videre indsættes i andre fiskerier. En uopfisket kvoteandel kan på et hvilket som helst tidspunkt overføres til et andet fartøj efter tilladelse fra Fiskeridirektoratet. Overførslen kan imidlertid ikke opdeles på flere modtagere. Overførte kvoteandele tildeles i det følgende år det fartøj, der har modtaget kvoteandelen. Hvis kvoteandelen er opfisket, kan Fiskeridirektoratet give tilladelse til, at kvoteandelen overføres til et andet fartøj i det følgende år.

Et fartøj, der afgiver kvoteandele, må kun anvendes til fiskeri efter sild, makrel (hvis der er kvoteandele tilbage) og industrifisk. Hvis fartøjet senere udgår, må den udgåede kapacitet kun genanvendes på fartøjer, der fisker sild, makrel og industrifisk.

Der må fiskes i puljer på op til og med 10 fartøjer. Den samlede kvoteandel for alle fartøjerne må ikke overskrides, og alle fartøjer er ansvarlige for, at det ikke sker. Fartøjsejerne i puljen skal udpege en person, der har fuldmagt til over for Fiskeridirektoratet at oplyse om fartøjernes samlede fangster og aktiviteter. Et fartøj kan kun træde ud af puljen efter ansøgning til Fiskeridirektoratet af samtlige fartøjsejere i puljen. Træder et fartøj ud, kan det medbringe en forholdsmæssig andel af en eventuel restmængde af makrel. Samtlige fartøjer kan søge om, at restmængden fordeles anderledes.

5.5. Individuelle kvoteandele for industrifisk

Tildelingsmetoden for industrifiskeriet giver valgmulighed mellem individuelle kvoteandele (A-ordning) og rationsfiskeri (B-ordning). Reglerne gælder for brisling i Nordsøen, hestemakrel og blåhvilling i Nordsøen (EU-zone) samt sperling og tobis i Nordsøen, Skagerrak og Kattegat. Der afsættes reservemængder til rationsfiskeri før tildelingen af de individuelle kvoter.

Som en undtagelse for tildelingen af individuelle kvoteandele anvendes i brislingefiskeriet en tildeling af maksimale kvoteandele, der har ligheder med rationsreguleringen.

I hovedtræk gælder de samme regler for individuelle kvoteandele i industrifiskeriet som for makrel med hensyn til referenceår, overførsel af kvoteandele, puljefiskeri m.v.

Reglerne kompliceres imidlertid af, at der indgår flere arter i ordningen for industrifiskeri. Således beregnes andele for hver art på grundlag af det år, hvor fiskeriet er bedst for hver enkelt art. Det medfører, at kvoteandelene pr. art pr. fartøj bliver for høje. Andelen justeres herefter ned med den del som summen for alle fartøjer af andelene pr. art overstiger 1.000 promille. Der er selvsagt endnu ikke høstet erfaringer med tildeling af individuelle kvoteandele for industrifisk. Der er afsat betydelige mængder af de enkelte arter som reserve før tildeling af individuelle kvoteandele. Men da kvoterne for industrifisk bortset fra et par stykker ikke er udnyttet, vil hvert fartøj med stor sandsynlighed få tildelt større årsmængder for 2004 på visse arter, end de har fanget i 2003, mens de vil få tildelt mindre på andre arter.

For overførsel mellem fartøjerne gælder overordnet set de samme regler som for makrel. Uopfiskede kvoteandele for A-fartøjer kan overføres til et andet fartøj. Det gælder dog kun for 2004 og ikke fremtidige år. Overførslerne skal ske samlet for alle industriarter og kan ikke opsplittes på flere fartøjer. I puljefiskeri kan kun overføres mellem puljens fartøjer.

5.6. Regulering med havdage

Regulering med havdage er vedtaget som en del af genopretningsforanstaltningerne for torsk. Ordningen gælder for fartøjer på 10 meter og derover, der fisker i Nordsøen, Skagerrak, Kattegat, farvandet Vest for Skotland, Den østlige del af Den Engelske Kanal og Det Irske Hav.

Havdagereguleringen blev indført i 2003, og reglerne er senere justeret for 2004 og 2005. Tabel 13 angiver det maksimale antal havdage pr. redskabsgruppe for 2004 og 2005. I gruppe 4a har danske fartøjer fået tildelt 3 dage ekstra i forhold til EU forordningen, og for 2005 vil anvendelse af store masker forøge havdagene med 3 ekstra dage.

Tabel 13. Maksimalt antal havdage pr. fangstredskab i Kattegat, Skagerrak, Nordsøen, vest for Skotland, den østlige del af Den Engelske Kanal og Det Irske Hav

	Redskab	2004	2005
4a	Trawl, vod og lignende trukne redskaber, undtaget bomtrawl, med en maskestørrelse på 100 mm eller derover	13 (10 + 3)	12 (9+3)
4b	Bomtrawl med en maskestørrelse på 80 mm eller derover	14	13
4c	Faststående garn	14	13
4d	Bundliner	17	16
4e	Trawl, vod eller lignende trukne redskaber, undtaget bomtrawl, med en maskestørrelse på mellem 70 mm og 99 mm.	22	21
4f	Trawl, vod eller lignende trukne redskaber, undtagen bomtrawl, med en maskestørrelse på mellem 16 mm og 31 mm	20	19

Det er tilladt at overføre havdage mellem fartøjer under visse betingelser. Det er således kun tilladt at overdrage havdage mellem fartøjer, som anvender redskaber inden for samme redskabsgruppe (grupperne 4a til 4f), og som er tilmeldt ordningen med havdage i den samme forvaltningsperiode. Dog må det afgivende fartøj kun være tilmeldt inden for én redskabsgruppe. Det betyder for eksempel, at hvis overdragelsen sker mellem to fartøjer i redskabsgruppe 4a i oktober måned, kan det overdragende fartøj godt være tilmeldt for en 11 måneders forvaltningsperiode (eksempelvis 1. februar – 31. december), mens det modtagende fartøj er tilmeldt for en 5 måneders periode (eksempelvis 1. juni – 31. oktober).

Der sker en beregning af de dage, der kan overføres. Det afgivende fartøjs tildelte ubenyttede dage ganget med fartøjets maskineffekt udtrykt i kilowatt (kW-dage) skal være lig med eller større end produktet af det antal dage, der overdrages til modtagerfartøjet ganget med dette fartøjs maskineffekt i kilowatt. Det betyder for eksempel, at 10 uforbrugte havdage fra et fartøj på 200 kW, omregnes til 5 havdage (200 x 10 : 400 = 5) for et fartøj på 400 kW. Hvis det modtagende fartøj er på 1.000 kW vil de 10 dage blive til 2 dage (200 x 10 : 1.000 = 2).

Der er loft over det antal dage, det enkelte fartøj kan overdrage. Det samlede antal havdage, som kan overdrages, må ikke overstige det antal dage, som fartøjet i gennemsnit dokumenteret med EF-logbogen har haft i indsatsområdet i tidligere år.

Overdragelse af havdage kan ske frit under hensyn til ovennævnte begrænsninger. I rationsfiskeri vil fangstrettighederne i form af rationer automatisk blive indlejret i prisen på havdage. I en regulering med individuelle kvoteandele vil fangstrettighederne ikke automatisk blive indlejret i prisen på havdage.

Rationer og årsmængder virker på 'output'-siden, hvorimod havdage virker på 'input' siden. Et særligt forhold knytter sig til reguleringen med havdage. Der er tildelt havdage til hvert enkelt fartøj under bestemte betingelser, og disse havdage kan overdrages (omsættes). Rationer og årsmængder kan ikke overdrages. Derfor virker havdageregulering umiddelbart godt i samspil med rationer.

Havdage i den gældende form virker derimod uhensigtsmæssige i forbindelse med regulering med kvoteandele (årsmængder). Det skyldes, at kvoteandele er tildelt det enkelte fartøj ligesom havdage, hvorfor disse to systemer kan komme i konflikt. Det er ikke muligt på forhånd at vurdere betydningen her. Det vil kræve nærmere analyser af, hvilke restriktioner der virker stærkest for det enkelte fartøj.

5.7. Kystfiskerordningen

Under den nuværende kystfiskerordning kan fartøjer under 15 meter vælge årsmængder i stedet for rationer. Ordningen er valgfri og ikke særligt meget benyttet. Denne ordning vil blive suppleret (eller afløst) af en ny, der forventes indført i 2006. Det forventes, at fartøjer under denne ordning højst må være 16 meter, og 90 % af rejserne skal have været under 24 timer. Ordningen er endnu ikke fastlagt i detaljer, og det er således uafklaret, hvor mange fartøjer der præcist vil blive omfattet. Således kan kravet om antal fiskedage under 24 timer justeres af Fiskeridirektoratet efter høring af Erhvervsfiskeriudvalget for at sikre en nødvendig tilpasning til udviklingen i øvrige reguleringer. Tilpasningen af kystfiskerordningen påvirker antallet af fartøjer og tildelingen for de fartøjer, der inddrages under ordningen med individuelle kvote- og rationsandele.

5.8. Fiskerier med særlig adgangsbegrænsning

En række specielle fiskerier er underlagt adgangsbegrænsning i form af, at disse alene kan drives af fartøjer med licens hertil. Foruden en enkelt licens til fiskeri efter rejer i farvandene omkring Grønland drejer det sig om fiskeri efter henholdsvis muslinger og hesterejer.

Muslingefiskeri drives især i Limfjorden, ved Jyllands østkyst, i Vadehavet og i Isefjorden, og der kræves tilladelse for deltagelse i alt muslingefiskeri[14]. Der har i en årrække været udstedt 51 tilladelser til fiskeri efter blåmuslinger i Limfjorden. Limfjor-

[14] Bekendtgørelse nr. 155 af den 7. marts 2000.

den er opdelt i 22 forvaltningsområder. En del af disse områder er lukket for muslingefiskeri af hensyn til miljøet. Der må i Limfjorden maksimalt landes fangster på 30 tons brutto pr. fiskedag og maksimalt 85 tons pr. uge. Der er ingen maksimal årskvote for de samlede blåmuslingefangster i Limfjorden. For Limfjorden gælder særlige regler for fartøjernes størrelse målt i tonnage (BT) og motorkraft (kW). For den jyske østkyst er der udstedt 6 tilladelser og 2 tilladelser for Isefjorden. Fiskeriområderne for blåmuslinger i Kattegat og i Lillebælt er inddelt i 18 forvaltningsområder. For Vadehavet er der udstedt 5 tilladelser, og der fastsættes en årlig totalkvote for de 5 tilladelser, som fordeles ligeligt på de 5 tilladelser.

Fiskeri efter østers i Limfjorden foregår, i de områder, hvor fiskeri er tilladt som for blåmuslingefiskeriet i Limfjorden. Adgangen til fiskeriet er begrænset til et antal af de fiskere, der har tilladelse til blåmuslingefiskeri i Limfjorden (dvs. 51) samt fiskere med fartøjer under 12 meter med et væsentligt fiskeri i Limfjorden i de seneste 2 år (i marts 2004 var det 16 fartøjer med en lille skraber). Desuden kan der gives tilladelse til østersfiskeri med et håndredskab. Der er pr. marts 2004 udstedt 16 sådanne tilladelser.

Der kræves ligeledes tilladelse fra Fiskeridirektoratets til at drive hesterejefiskeri ved den jyske vestkyst[15]. For tiden er 26 fartøjer i besiddelse af en sådan tilladelse, som bortfalder ved helt eller delvist ejerskifte. Fiskeridirektoratet kan dog efter ansøgning give tilladelse til, at nye ejere kan fortsætte, hvis fartøjet hidtil har haft tilladelse til deltagelse i hesterejefiskeri, og hvis det er optaget på den særlige EU 'bomtrawlsliste' med hesterejefiskeri som hovedaktivitet. Fartøjet kan ejes personligt eller af et selskab. Der må dog højst være 2 ejere/aktionærer. Der kan indkaldes nye ansøgninger, hvis der kan optages flere fartøjer på 'bomtrawlslisten'.

5.9. Kapacitetsregulering

Kapacitetsreguleringen i dansk fiskeri fastlægges i bekendtgørelsen om fartøjer, der anvendes til erhvervsmæssigt fiskeri[16]. Kapacitetsbekendtgørelsen skal ses i sammenhæng med EU's flådepolitik, herunder de lofter, der er vedtaget for hvert medlemsland. Danmark har gennem mange år håndhævet en stærk adgangsbegrænsning, således at ny kapacitet alene kan indføres i fiskeriet, hvis en tilsvarende kapacitet forlader det. Denne politik har betydet, at kapacitet frigjort fra fartøjet har fået værdi i sig selv.

[15] Bekendtgørelse nr. 720 af den 10. august 2001.

[16] Kapacitetsbekendtgørelse nr. 124 af den 27. februar 2004.

Tømmes et fartøj for kapacitet, medfører det ikke nødvendigvis, at fartøjet fjernes rent fysisk, men blot at det ikke må bruges til fiskeri. Det betyder, at kapacitet kan eksistere på papiret, og at et fartøj uden kapacitet til fiskeri skal slettes af fartøjsregistret.

Kapacitetsbekendtgørelsen fastlægger derfor regler for, hvem der kan disponere over kapacitet, hvad der forstås ved kapacitet, hvordan den kan overdrages, samt inden for hvilke tidsgrænser den skal anvendes. Udskiftning af fartøj, modernisering, forøgelse med videre kræver således, at en fartøjsejer besidder den fornødne kapacitet både i form af tonnage og maskinkraft. Bygges et nyt mindre fartøj, kan den overskydende kapacitet fra det gamle fartøj sælges fra. Bygges et større, må der købes ekstra kapacitet.

For bomtrawlere og muslingefartøjer gælder der særlige regler. Men derudover er der ikke begrænsninger i anvendelsen af kapacitet mellem fartøjsgrupper, jf. dog bestemmelserne inden for silde-, makrel- og industrifiskeriet.

5.10. Fartøjer under FØI-grænsen

Ved udgangen af 2004 var der registreret 1.366 fartøjer med en omsætning under 224.342 kr. Hertil kommer 891 registrerede fiskefartøjer, hvortil der ikke er registreret fangst, jf. tabel 2 i afsnit 3.1. Praktisk taget alle disse fartøjer er under 12 meter, og de lander under 2 % af den samlede landingsværdi. FØI-grænsen er fastlagt under hensyn til den omsætning, der må kræves som minimum for at kunne afholde omkostninger ved fiskeri og sikre fiskeren en rimelig indtægt. Fartøjer under FØI-grænsen er principielt underlagt de samme reguleringer, som fartøjerne over FØI-grænsen, dog således at fartøjer, der ejes af andre end erhvervsfiskere, har mindre rationer end fartøjer ejet af erhvervsfiskere.

6. Forvaltningssystem med individuelle kvoteandele

Der fastsættes i dag 51 konsumkvoter og 15 industrikvoter. Ses der bort fra industri, samt sild og makrel, skal der fordeles 44 konsumkvoter på 960 fartøjer, jf. tabel 5 i afsnit 3.2.

De 960 fartøjer, der i givet fald kan blive underlagt regulering med individuelle kvoteandele med eller uden frihed til at vælge rationsfiskeri, driver samlet set en meget varieret fiskeri. Opdeles fartøjerne i undergrupper for eksempel efter længde og redskaber, er fiskeriet inden for hver af disse grupper langt mindre varieret. Skønt enkelte fartøjer kan rigge om, viser undersøgelser, at langt de fleste fartøjer anvender de samme redskaber år efter år og fisker efter de samme arter.

6.1. Tildeling

Ses på erfaringer inden for sild, makrel og industri, har tildelingen været udformet, så det bedste af tre år for hver art har kunnet vælges som referenceår. Hvert fartøjs andel målt i promiller er herefter beregnet. Når disse promiller lægges sammen for alle fartøjer for tre forskellige år, vil det føre til, at summen vil overstige 1.000 promille, hvorefter hvert fartøjs andel vil blive nedjusteret.

Når der er tale om en enkelt art som sild eller makrel, er et sådant system overskueligt. Men når der bliver tale om mange arter som i det demersale fiskeri, vil det være vanskeligt på forhånd at vurdere, hvad slutresultatet for hvert fartøj vil blive i forhold til det historiske fiskeri. Det vil kræve beregninger og nærmere analyse.

Langt de fleste arter, der fiskes af den demersale flåde, er underlagt kvoter. For at undgå utilsigtet brug af ikke-kvoterede arter, kan der beregnes en fartøjsspecifik 'others' kvote, der dækker alle ikke-kvoterede arter. Denne kvote kan eventuelt udregnes som en værdi pr. fartøj for alle ikke kvoterede arter. Denne 'tillægsværdi' må ikke overskrides.

Tildelingen af individuelle kvoteandele vil kompliceres, hvis der indføres frivillighed mellem et system med individuelle kvoteandele og rationer. Hertil kommer problemet med at indpasse den af EU vedtagne regulering med havdage, som vil virke forskelligt under de to ordninger.

For det første skal vilkårene og fordelingen mellem de to ordninger fastlægges. For det andet skal fiskerne herefter vælge mellem de to ordninger, som det kendes fra reguleringen af torsk i Østersøen. Det er her afgørende for fiskeren at vide, hvor stor den sikre årsmængde vil være i forhold til de usikre, fleksible rationer, der ikke kræver framelding ved skift til andet fiskeri (gælder ikke i Østersøen). Det skal endvidere afklares, om interesserede i henholdsvis individuelle kvoteandele og rationer skal søge på forhånd, eller valget kan træffes, efter der er foretaget en beregning over mulighederne for alle fiskere.

Selve beregningen af kvoteandele vil være præget af, hvordan valget mellem kvoteandele og rationer fastlægges. I princippet bør der reserveres mængder til rationsfiskeri efter det er fastlagt, hvor mange der ønsker kvoteandele.

Når der vælges mellem kvoteandele og rationer, bør valget være bindende for en længere periode det vil sige mindst ét år og gerne to eller mere. I modsat fald må der forudses betydelig ustabilitet mellem de to reguleringsformer.

Antallet af fartøjer over de sidste 2 år er reduceret med ca. 20 %. Det betyder, at selv med faldende kvoter kan fangsterne for de tilbageværende fartøjer i et vist omfang opretholdes på det historiske niveau. Denne mulighed vil kunne forstærkes, hvis en fortsat tilpasning tilvejebringes gennem anvendelse af en ophugningsordning. Det vil imidlertid være næsten umuligt på forhånd at afgøre, hvilke fartøjer der kan risikere at blive dårligere stillet i forhold til deres historiske fiskeri.

6.2. Overdragelse

I skabelsen af værditilvækst i fiskeriet indgår både fiskefartøjer (inkl. havdage) og mandskab samt fiskeressourcer. Sidstnævnte kan på samme måde som fartøjer og mandskab betragtes som en produktionsfaktor, der på lige fod med de øvrige kræver aflønning. Manglende aflønning af fiskeressourcerne vil blive (og er) bundet i forhøjet værdi af fiskefartøjerne.

Et fiskefartøj kan sælges, men værdien af fartøjer afhænger af, om det har muligheder for at fiske. I rationsfiskeri vil fartøjernes værdi være højere end i fiskerier med kvoteandele, hvis disse kvoteandele kan overdrages uden tilknytning til fartøjet. Denne omfordeling af værdien mellem fartøjer og individuelle kvoteandele vil få betydning for ejernes mulighed for at sikre sine værdier og dermed også påvirke samfundets opfattelse af fiskeriet, ikke mindst hos de institutioner som finansierer fiskeriet. Med

henvisning til kapacitetsbekendtgørelsen kan fartøjskapacitet løsrives fra det fysiske fartøj, hvilket betyder, at der er skabt to handelsobjekter, da både det fysiske fartøj kan handles for eksempel til udlandet eller andre formål end fiskeri, mens kapaciteten kan handles til fiskeri for eksempel til køb af større fartøj eller ombygning med videre. Denne mulighed vil påvirke vurderingen af et reguleringssystem med individuelle kvoteandele og rationer.

Overdragelse kan antage flere former, da både fangstrettigheder i form af enten individuelle kvoteandele eller rationer på den ene side og kapacitet herunder fiskedage på den anden side kan afhændes uafhængigt af hinanden. De forskellige muligheder er opstillet i oversigtform i tabel 14. Som følge af forskellige betingelser for overdragelse er det vanskeligt på forhånd at fastlægge udfaldet for det enkelte fartøj.

Tabel 14. Overdragelse af rettigheder og effekter under forskellige reguleringer

Mulighed	Individuelle kvoteandele	Rationer
Samlet afhændelse af fartøj og fangstrettigheder	Samlet pris for fartøj og kvote. Kvotepris kapitaliseret i fartøjspris.	Samlet pris for fartøj og ration. Rationspris kapitaliseret i fartøjspris
Afhændelse af fangstrettigheder uden fartøj	Kun incitament hvis der er omkostningseffektivt for eksempel i pulje, hvis kapacitetspris er høj, eller mulighed for at gå ind i andet fiskeri med ledig kapacitet	Ikke muligt at afhænde ration. Fartøjskapacitet kan afhændes
Afhændelse af fartøj uden fangstrettigheder	Fangstrettighed kan bruges ved erhvervelse af andet fartøj	Fartøjskapacitet kan afhændes uden videre
Bytte af fangstrettigheder	Incitament til at bytte med henblik på omkostningseffektivitet	Ikke mulighed for bytte
Afhændelse af andele af fangstrettigheder	Incitament, hvis årsmængde ikke kan opfiskes. Hvis salg af kapacitetsandele er muligt.	Ikke muligt
Afhændelse af andele af kapacitet	Incitament i forbindelse med omkostningstilpasning	Incitament i forbindelse med omkostningstilpasning, hvis rationerne er små

Mens fartøjskapacitet og havdage kan købes og sælges, er det ikke muligt at købe og sælge fangstrettighederne i de foreslåede former. De mest naturlige former synes derfor at være, at fartøj og fangstrettigheder enten i form af individuelle kvoteandele eller rationer overdrages samlet. Hvis prisen på fartøjskapacitet er meget høj kan overdragelse af kapacitet uden rettighed være af interesse for fiskeren. Det samme gælder for havdage. Da rationer imidlertid er bundet i kapaciteten og i havdagene, vil kvoteande-

le, der i givet fald skal leveres tilbage til myndighederne, skævvride systemet i sammenligning hermed.

Overdragelse af kvoteandele uden modydelse er næppe relevant for fiskeren, med mindre kapacitetsværdien er meget høj, men overførsel til et andet fartøj kan anvendes med henblik på, at fangstmulighederne bliver udnyttet. Dette problem forekommer ikke i rationsfiskeri, der har en form for indbygget mekanisme, som sikrer, at fangstmulighederne udnyttes, da der så er mere til rådighed for de øvrige.

6.3. Puljer

Generelt vil der være svage incitamenter til overdragelse, når der ikke er tale om modydelser. Overdragelser uden modydelser kan imidlertid være hensigtsmæssige for at tilpasse fiskeriet og mindske omkostningerne. Denne stivhed i systemet kan afhjælpes af muligheder for at fiske i pulje. Da kvoterne i forhold til antallet af fartøjer betyder, at der er ledige fiskedage, kan disse fiskedage udnyttes ved at trække fartøjer ud af fiskeriet. Hvis fartøjerne ikke afhændes, så der stadig skal betales renter og afdrag, vil den økonomiske fordel ved puljefiskeri være begrænset til almindelige effektivitetsforbedringer med det eksisterende antal fartøjer. Puljefiskeri vil imidlertid være forbundet med yderligere administration for de fartøjer, der deltager i puljen. Puljeordninger i makrel og industrifiskeriet kræver, at der udpeges en bemyndiget som ansvarlig over for Fiskeridirektoratet med hensyn til rapportering af fangster. I forhold til fiskerier, som omfatter en enkelt eller få arter, vil denne administration være stigende med flere arter.

I princippet kan puljefiskeri anvendes både inden for regulering med kvoteandele og regulering med rationer, selv om fordelene i rationsfiskeri på grund af usikkerhed forekommer minimale.

6.4. Havdage

Et velfungerende reguleringssystem på 'output'-siden burde ikke kræve regulering af 'input'-siden. Derfor vil regulering med individuelle kvoteandele i princippet indebære, at regulering med havdage må betragtes som overflødig. Begge dele virker direkte på det enkelte fartøj, men fra hver sin side. Kvoteandele virker på fangsten, mens havdage virker via de redskaber og den motorkraft m.v., der anvendes. Redskabsanvendelse bestemmer i nogen udstrækning hvilke fisk, der fanges, men der vil opstå konflikter mellem de to former. Der kan argumenteres for, at regulering med havdage

er hensigtsmæssig i forbindelse med rationsregulering, der ikke på samme måde virker på det enkelte fartøj.

For at systemet ikke skævvrides, at det nødvendigt at havdage overdrages under kontrollerede former. Som nævnt, er der ikke meget erfaring med overdragelse af havdage, men myndighedernes (Fiskeridirektoratets) ansvar er her det samme som ved anden form for regulering. Der kræves former, som sikrer gennemsigtighed og stabilitet også ved overdragelse af havdage.

Det er i udgangssituationen som nævnt ikke muligt at vurdere effekterne af samspillet mellem individuelle kvoteandele, rationsfiskeri og havdage, herunder hvad der er det bedste valg for den enkelte fisker. Hvis der for eksempel er 'luft' i rationerne, men havdage er begrænsende, kan det betale sig for visse fartøjer at købe havdage. Hvis andre fartøjer har overskud af havdage enten i forhold til rationsmængderne eller i forhold til de individuelle kvoteandele, kan det betale sig at sælge. Der gælder imidlertid visse regler på området for overdragelse af havdage, der kan vanskeliggøre denne tilpasning.

Da regulering med havdage (eventuelt) må opretholdes under regulering med kvoteandele, kan dette ske ved, at fangstsammensætningen for hvert fartøj pr. havdag beregnes. Denne beregning kan gennemføres i forlængelse af beregningen om kvoteandele. Overdragelse af havdage under regulering med individuelle kvoteandele kan så ske ved, at der samtidig overdrages en 'buket' af kvoteandele. Generelt set er det vanskeligt at sige noget på forhånd, da det ikke vides om havdage eller kvoteandel vil blive stærkest begrænsende. Derfor er det nødvendigt at overveje, hvordan systemet kan udbygges med kompensationsmekanismer.

6.5. Byttebørs

Det er ikke en betingelse ved regulering med individuelle kvoteandele, at der kan ske overdragelser. Jo bedre mulighederne er for overdragelse, jo mere smidigt og effektivt vil fiskeriet kunne udøves. En forøget smidighed kan ske ved at etablere en 'byttebørs' enten som supplement til puljeordningen eller i stedet for puljeordningen. Jo mere effektiv en byttebørs kan drives jo lavere omkostninger og jo større tillid til systemet.

Myndighedernes ansvar (Fiskeridirektoratet) i forbindelse med opbygning af en byttebørs vil være at sikre en nødvendig stabilitet og en nødvendig tillid til systemet. Det

vil kræve en vis offentlig medvirken i form af, at myndighederne må være sikre på, at de oplysninger, der modtages, er korrekte. Der vil være et betydeligt behov for at holde styr på kvotebytte herunder at fastlægge grundlaget for næste års tildeling af kvoteandele. I den forbindelse må der overvejes retningslinier for, hvordan information indsamles og offentliggøres for at sikre systemets stabilitet og gennemsigtighed. Det vil derfor være uhensigtsmæssigt, at bytte sker ved direkte kontakt mellem afhænder og modtager. I puljefiskerier er hver deltager i puljen således ansvarlig for, at den samlede kvote ikke overskrides, men én person (den af puljedeltagerne bemyndigede) er ansvarlig for, at de korrekte oplysninger tilvejebringes og rapporteres til Fiskeridirektoratet. Direkte bytte eller overdragelse mellem to parter inden for puljer kan under disse betingelser være hensigtsmæssigt. Ellers må der forudses betydelige informations- og kontrolproblemer, hvis bytte foretages direkte mellem to aktører.

Adskillelse af kvoter og kapacitet vil betyde, at afhændelse af kvoteandele er forbundet med frigørelse af kapacitet, der i princippet kan indsættes i andet fiskeri. I silde-, makrel- og industrifiskeriet er der etableret skotter for anvendelse af den frigjorte kapacitet. Reguleres hele det demersale fiskeri med kvoteandele, vil frigørelse af kapacitet ikke være et problem. Men under en frivillig ordning med rationsfiskeri, må skotter mellem kvotefiskeri og rationsfiskeri overvejes. Ved ophør med ophugning skal kvoteandelene indleveres til byttebørsen.

Det vil være hensigtsmæssigt at inddrage udveksling af kapacitet og havdage under byttebørsen. Samspillet bør imidlertid analyseres i detaljer med henblik på at forbedre fiskeriets samlede økonomi.

6.6. Byttepriser

Der skal etableres nogle mekanismer, som kan danne grundlag for bytte af kvoter. Rene økonomiske betragtninger vil betyde, at kvotebytte skal ske på grundlag af den pågældende arts økonomiske dækningsbidrag til fartøjet. Dette dækningsbidrag kan imidlertid ikke uden videre udregnes, og samtidig er det forbundet med ugennemsigtighed.

En anden og umiddelbart gennemsigtig metode er at anvende de af Fiskeridirektoratet registrerede priser på fisk. Disse priser er offentligt tilgængelige. Som udgangspunkt kan et rullende gennemsnit af de sidste 12 måneders priser anvendes, hvilket vil være administrativt nemt at anvende. Disse priser kan også bruges til at bestemme prisen på en havdag.

En række forhold kan imidlertid tale for et mere fintmasket system, der inddrager farvand, samt hvor fisken er omsat. Med hensyn til sidstnævnte er auktionspriserne for eksempel opgjort inkl. auktionsomkostninger, der ofte kan udgøre omkring 10 % af prisen, mens direkte salg (aftalelandinger) er opgjort uden denne post. Der kan peges på andre forhold for eksempel størrelsessortering, men generelt vil det være sådan, at jo mere 'retfærdighed' der indbygges i fastlæggelsen af 'byttepriser' jo mere ugennemskueligt vil systemet være.

Byttebørsen skal have en forhåndstildeling af kvoteandele for at igangsætte overdragelser. Forhåndstildelingen kan ske dels ved reservation af en reserve fra de enkelte kvoter og dels ved indlevering i forbindelse med ophugning.

Kvoteandelene for de 44 kvoter bør kunne byttes individuelt ved brug af de opgjorte byttepriser. Ved kvoteandele i forbindelse med havdage bliver overdragelse lidt mere kompliceret og vil formentlig ikke optræde i praksis. Derimod vil det være naturlig for byttebørsen at forestå overdragelser af havdage inden for regulering med rationer.

Byttebørsen bør kontinuert melde byttepriser ud både for kvoteandele og havdage. Endvidere bør beholdninger inden for de enkelte kvoter meldes ud. På den anden side skal fiskerne til stadighed melde ind, hvilke ønsker de måtte have inden for de enkelte arter.

Selve overdragelsen bør ske 2 - 4 gange om året. Der må forudses vanskeligheder med at parre fiskernes ønsker med byttebørsens beholdninger. Umiddelbart kan en forholdsvis tildeling anvendes, hvis ønskerne er større for visse kvoter end for andre.

7. Forvaltning af konsumfiskeriet med individuelle rationsandele (IR)

7.1. Beregning af rationsindeks

Regulering af fiskeriet med individuelle rationsandele har ført til en debat om, hvorledes disse andele skal tildeles fartøjerne i startfasen. I de fiskerier, hvor sådanne tildelinger har fundet sted i form af individuelle kvoteandele, er det som regel sket på grundlag af historiske fangster, se rapport nr. 120 fra Fødevareøkonomisk Institut[17]. I modsætning til en starttildeling baseret på det enkelte fartøjs historiske fangst kunne denne tildeling i stedet bygge på de fangstrettigheder, som hvert fartøj har i henhold til gældende regulering. Modsat historiske fangster vil brugen af fangstrettigheder medføre, at det enkelte fartøj kan deltage i alle typer af konsumfiskerier uden hensyn til det historiske fangstmønster. Alle fartøjer med samme karakteristika (længdegrupper) stilles således ens med hensyn til de fremtidige fangstmuligheder.

Til at afspejle fangstmulighederne for hvert fartøj kan der tages udgangspunkt i den nuværende rationsordning, hvori der er indbygget fordelingsmæssige overvejelser, om hvorledes de forskellige fartøjslængder skal afvejes i forhold til hinanden. I den nuværende rationsordning har et fartøj således mulighed for at melde sig til alle de omfattede fiskerier, der i princippet er helt op til 44, jf. at der fastsættes 44 konsumkvoter eksklusive sild og makrel.

Som eksempel på hvordan dette i praksis kan gribes an, tages der udgangspunkt i fordelingen for to arter, torsk og tunge, som begge er omfattet af den nuværende rationsordning. Rationerne for torsk og tunge ved starten af 2005 er således vist i tabel 15.

[17] www.kvl.foi.dk

Tabel 15. Fordeling af rationer pr. 1. januar 2005 (kg. pr. kalendermåned)

	Torsk i Nordsøen[1)]	Torsk i Skagerrak[1)]	Torsk i Kattegat[2)]	Torsk i Østersøen[2)]	Tunge i Nordsøen[2) 3)]	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen[2)]
< 6m	300	300	400	600	340	100
6-9m	850	850	800	1.850	1.000	600
9-12m	1.550	1.550	800	3.250	1.800	600
12-14m	2.600	2.600	1.600	4.400	2.600	800
14-16m	2.600	2.600	1.600	5.600	3.800	800
16-18m	2.800	2.800	2.000	6.300	4.000	800
18-20m	2.800	2.800	2.000	7.000	4.200	800
20-24m	3.100	3.100	2.000	7.000	4.400	800
≥ 24m	3.500	3.500	2.000	7.000	4.600	800

Noter: [1)] Torsk i Nordsøen og Skagerrak reguleres via samme bilag 6 meddelelse, men opdeles her, idet Danmarks kvote er fordelt på henholdsvis Nordsøen og Skagerrak.
[2)] Rationen er i bilag 6 meddelelsen specificeret i kg. pr. halve kalendermåned, men her fordoblet til månedsniveau.
[3)] Der var på beregningstidspunktet ikke er angivet rationer for tunge i Nordsøen, hvorfor startværdi erne for 2004 anvendes i stedet.

Ved at anvende de forskellige rationstildelinger på de vigtigste konsumarter, som udtryk for fartøjernes fangstmulighed, kan der for hver enkelt art beregnes et indeks for hvert fartøj afhængigt af, hvilken længdegruppe fartøjet tilhører. Sættes rationerne tildelt fartøjer på 24 meter eller over til 100, kan de øvrige længdegruppers indeks beregnes i forhold hertil. I boks IV er der givet et regneeksempel for torsk i Nordsøen.

Boks IV. Eksempel på beregning af rationsindekser

Rationsindekset for torsk i Nordsøen beregnes som følger

	Ration af torsk i Nordsøen (kg pr. mdr.)	Beregning af indeks	Rationsindeks
< 6m	300	100*(300/3.500)	9
6-9m	850	100*(850/3.500)	24
9-12m	1.550	100*(1.550/3.500)	44
12-14m	2.600	100*(2.600/3.500)	74
14-16m	2.600	100*(2.600/3.500)	74
16-18m	2.800	100*(2.800/3.500)	80
18-20m	2.800	100*(2.800/3.500)	80
20-24m	3.100	100*(3.100/3.500)	89
≥ 24m	3.500	100*(3.500/3.500)	100

Rationsindekset for alle længdegrupper og fiskerier er angivet i tabel 16. Det ses, at der er store forskelle for de enkelte arter i de forskellige farvandsområder.

Tabel 16. Rationsindekser beregnet for 2005

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
< 6m	9	9	20	9	7	13
6 - 9m	24	24	40	26	22	75
9 -12m	44	44	40	46	39	75
12 -14m	74	74	80	63	57	100
14 -16m	74	74	80	80	83	100
16 -18m	80	80	100	90	87	100
18 - 20m	80	80	100	100	91	100
20 - 24m	89	89	100	100	96	100
≥ 24m	100	100	100	100	100	100

Anm.: Rationsindekset for fartøjer større end eller lig med 24 meter sættes til 100.

Med udgangspunkt i disse rationsindekser skal tre mulige modeller til forvaltning af konsumfiskeriet opstilles i det følgende:

1. En 'bestandsmodel'
2. En 'fartøjsmodel'
3. En 'individuel rationsmodel'

Den første model er bygget op om rammerne for den nuværende rationsordning, hvor de enkelte fartøjer i princippet kan tilmelde sig ethvert rationsfiskeri under hensyn til de givne begrænsninger i fiskeriet på rationer. Som noget nyt baseres tildelingen af fangstmængder dog på fartøjernes rationsindeks.

Den anden model bryder med den nuværende rationsordning, idet fartøjerne tildeles fangstmængder (rationer) til samtlige fiskerier på grundlag af deres samlede rationsindeks for fartøjet, uafhængigt af hvilket fiskeri der er meldt til.

Den tredje model omfatter tildelinger til hvert enkelt fartøj baseret på rationsordningen, men tillader, at fartøjerne kan overdrage rationer. Model 3 kan bygge enten på model 1 eller model 2.

I modsætning til tildeling af rationer i mængder bliver der således knytter indekser (andele) til hvert fartøj under hensyn til den længdegruppe, som fartøjer tilhører, det vil sige, at fartøjsrationerne sættes i forhold til hinanden. Derved synliggøres værdien af henholdsvis fartøjets kapacitet og dets fangstmuligheder i højere grad end under det gældende system. En konsekvens heraf er, at der åbnes for muligheden for overdra-

gelse af kapacitet og fangstmuligheder hver for sig i modsætning til den nuværende regulering, hvor fangstmulighederne er tæt knyttet til fartøjernes kapacitet (længde) og ikke kan overdrages, med mindre dette gøres sammen med kapaciteten.

7.2. Rationsindeks indenfor den nuværende rationsordning

Den nuværende rationsordning indeholder for det første fleksibilitet, med hensyn til hvilke arter og i hvilke farvande der kan fiskes. For det andet indeholder ordningen et element af individualitet, da tildelingen sker efter fartøjets karakteristika (længde). For det tredje indeholder ordningen usikkerhed, da alle fartøjer, som ikke er underlagt særlige begrænsninger, kan melde til. Da rationerne samtidig er sat så højt, at hvis alle fartøjer fisker den fulde ration, er det grundlæggende ikke rationerne, der begrænser fiskeriet for det enkelte fartøj, men derimod den samlede kvote for hvert art. Det udelukker dog ikke, at fartøjer i visse perioder og for nogle arter kan fange deres ration på kortere tid end den tildelte tidsperiode (14 dage eller en måned), og derved kan opfatte rationen som en restriktion.

I det følgende betragtes model 1 ('bestandsmodellen') og model 2 ('fartøjsmodellen') med henblik på anvendelse inden for den nuværende rationsordning. Det indebærer, at der kan skelnes mellem to systemer:

1. hvert fartøj får tildelt et rationsindeks til hver konsumkvote (arter og farvande) (model 1)
2. hvert fartøj får tildelt et samlet rationsindeks for alle konsumkvoter (arter og farvande) (model 2)

Begge systemer er som i den nuværende rationsordning underlagt de forhold, der er specificeret i reguleringsbekendtgørelsen herunder reglerne for skift mellem forvaltningsområde og bestemmelserne specificeret via "bilag 6 meddelelserne". Der opnås således ikke ejendomsret til en given fangstmængde i disse to systemer.

I model 1 tildeles hvert fartøj et rationsindeks for hver konsumkvote. Tages udgangspunkt i torsk og tunge for alle farvande, får hvert fartøj i alt tildelt 6 rationsindekser, jf. tabel 16. Fartøjsgruppen på 24 meter og over sættes til 100. Ved at gange hver af de seks indekser på rationsmængderne for fartøjerne på 24 meter og over, kan hvert fartøj vurdere, hvor store mængder det kan opnå af arterne i de respektive farvande, og efterfølgende vælge hvilken det ønsker at fiske på. I udgangssituationen vil de tildelte mængder således blive lig dem, som er angivet i tabel 15.

I model 2 tildeles hvert fartøj et samlet indeks for alle arter og farvande. I stedet for at tildele hvert fartøj et sæt af rationsindekser som inden for den nuværende rationsordning, kan systemet simplificeres ved at beregne et samlet rationsindeks for hvert fartøj, som så efterfølgende kan bruges til at beregne mængderne, der er til rådighed for fartøjet af hver art i hvert farvand.

For at beregne et samlet indeks er det nødvendigt i udgangssituationen at sammenveje de enkelte rationsindekser for hver kvote, jf. tabel 16. En sådan sammenvejning kan foretages på flere måder. Her er det valgt at anvende de årlige gennemsnitlige priser på de pågældende arter i de enkelte farvande, som er vist i tabel 17.

Tabel 17. Gennemsnitspris i 2004 (kr./kg.)

Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
20,49	21,06	13,35	10,14	66,71	73,56

Et eksempel på beregning af det samlede rationsindeks pr. fartøj er vist i Boks V. For hver længdegruppe ganges rationsindekserne for hver art/farvand med priserne. Derefter lægges disse tal sammen. Det beregnede tal for hver længdegruppe sættes herefter i forhold til tallet for længdegruppen på 24 meter og over, og der ganges (normeres) med 100.

Boks V. Eksempel på beregning af et samlet individuelt rationsindeks

Fartøjer mellem 20 og 24 meter bruges som eksempel. Deres samlede individuelle rationsindeks beregnes således som følger:

	Gennemsnitspris i 2004, jf. tabel 17	Rationsindeks, jf. tabel 16[1)]	Beregning
Torsk i Nordsøen	20,49	88,57	20,49*88,57
Torsk i Skagerrak	21,06	88,57	21,06*88,57
Torsk i Kattegat	13,35	100,00	13,35*100,00
Torsk i Østersøen	10,14	100,00	10,14*100,00
Tunge i Nordsøen	66,71	95,65	66,71*95,65
Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen	73,56	100,00	73,56*100,00
		Samlet fangstpotentiale	19.766

Note: [1)] Der regnes her med decimaler mens tallet i tabel 16 er afrundet

Med udgangspunkt i det samlede rationspotentiale kan det samlede individuelle rationsindeks beregnes, når fartøjer lig eller over 24 meter sættes til indeks 100. Dette samlede rationspotentiale for et fartøj på 24 meter eller over beregnet på samme måde er 20.531 (hver pris ganget med 100 og lagt sammen), hvorfor det samlede individuelle rationsindeks for fartøjer mellem 20 og 24 meter bliver på 100*(19.766/20.531) = **96,27**.

Det samlede rationsindeks for et fartøj i hver længdegrupper er vist i tabel 18 med to decimaler. Hvert fartøj har i model 2 således kun **ét** indekstal, der kan ganges på rationsmængder. I model 1 har hvert fartøj et indekstal for hver art og farvand, i nærværende beregning således 6. Tildelingsmetoden efter model 2 (fartøjsmodellen) er hermed mere enkel, men vil føre til, at et fartøj vil få tildelt andre mængder af de enkelte arter i de enkelte farvande end under model 1 (bestandsmodellen). Denne forskel belyses i afsnit 6.4.

Tabel 18. Samlet rationsindeks pr. fartøj

Længdegruppe	Indekstal
< 6m	10,34
6 - 9m	42,76
9 -12m	53,44
12 -14m	77,53
14 -16m	86,86
16 -18m	91,22
18 - 20m	93,13
20 - 24m	96,27
≥ 24m	100,00

De enkelte fartøjer får tildelt rationer i de respektive fiskerier (arter/farvande) på grundlag af deres samlede rationsindeks. Dette foregår rent praktisk ved, at Fiskeridirektoratet f.eks. via en bilag 6 meddelelse fastsætter den tilladte ration for fartøjer på 24 meter eller over, hvorefter hvert fartøj kan regne sin ration ud ved at gange disse rationsmængder med sit eget rationsindeks og dividere med 100.

Antag f.eks., at den tilladte ration i mængde for fartøjer på 24 meter eller over sættes som angivet i tabel 15 nederste række. Ved anvendelse af indekserne fra tabel 18 ganget med tabel 15 nederste række fås de månedlige rationsmængder på de respektive arter/farvande, hvilket er angivet i tabel 19.

Tabel 19. Fordeling af rationer i 2005 til beregning af et samlet rationsindeks (kg. pr. måned)

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
< 6m	362	362	207	724	476	83
6-9m	1.496	1.496	855	2.993	1.967	342
9-12m	1.870	1.870	1.069	3.741	2.458	428
12-14m	2.714	2.714	1.551	5.427	3.567	620
14-16m	3.040	3.040	1.737	6.080	3.995	695
16-18m	3.193	3.193	1.824	6.385	4.196	730
18-20m	3.259	3.259	1.863	6.519	4.284	745
20-24m	3.370	3.370	1.925	6.739	4.429	770
≥ 24m	3.500	3.500	2.000	7.000	4.600	800

Et fartøj under 6 meter kan således i dette system eksempelvis vælge at fiske 362 kilo torsk om måneden i Nordsøen eller Skagerrak eller 724 kilo i Østersøen, jf. reguleringsbekendtgørelsens bestemmelser om skift af reguleringsområde. Alternativt kan vælges 476 kilo tunge i Nordsøen eller 83 kilo om måneden i Skagerrak, Kattegat og Østersøen.

De samlede kvoter må ikke overskrides hverken under model 1 eller model 2. For at illustrere hvor store mængder hvert enkelt af de 960 fartøjer kan forvente at få i gennemsnit på de forskellige kvoter, antages det, at fartøjerne får lov til at fiske - og kan opfiske den månedlige mængde, som er vist i tabel 19, indtil de totale kvoter er opbrugt. For at forenkle beregningen og fremstillingen antages det yderligere, at alle fartøjer fisker på samme kvote, indtil denne er opbrugt, hvorefter der fortsættes til den næste.

Beregningen viser, at hvert fartøj i gennemsnit kan fiske 1,86 måneder efter torsk i Nordsøen før kvoten er opbrugt, mens kvoten for tunge i Nordsøen vil være opbrugt efter kun 0,21 måneder. Summeres over samtlige kvoter fås, at hvert fartøj i gennemsnit får tildelt rationer svarende til 8,5 måneders aktivitet indenfor de givne kvoterammer og under forudsætning af, at fartøjet kan fange sin ration inden for den givne rationsperiode. Dette er sammenfattet i tabel 20, som også angiver de danske kvoter for 2005.

Tabel 20. Kvotestørrelser og antal måneder for at opfiske kvoten med 960 fartøjer

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
Tilgængelig kvote (kg.)	4.635.000	3.119.000	617.000	19.740.000	698.000	437.000
Antal måneder	1,86	1,25	0,43	3,96	0,21	0,77

Da alle 960 fartøjer fisker på kvoterne én efter én i dette regneeksempel, vil hvert fartøj også have landinger af hver kvote. De årlige fangstmængder i regneeksemplet for hvert fartøj er vist i tabel 21. I praksis vil fiskeriet ikke forløbe, så kvoterne fiskes én efter én. Regneeksemplet kan derfor også anskues på den måde, hvis der er en 'stiltiende' (og praktisk) opfattelse blandt fiskerne, understøttet af reguleringen, om en jævn fordeling af fiskeriaktiviteten over farvande, arter og året, kan regneeksemplet tages som udtryk for, hvad det enkelte fartøj kan fange. Dermed indeholder eksemplet en stor grad af realisme.

Tabel 21. Model 2. Gennemsnitlig årlig fangstmængde pr. fartøj for hver kvote i 2005 (kg.)

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
< 6m	674	453	90	2.869	101	64
6-9m	2.786	1.875	371	11.866	420	263
9-12m	3.483	2.344	464	14.832	524	328
12-14m	5.053	3.400	673	21.518	761	476
14-16m	5.660	3.809	753	24.106	852	534
16-18m	5.944	4.000	791	25.317	895	560
18-20m	6.069	4.084	808	25.846	914	572
20-24m	6.274	4.222	835	26.719	945	592
≥ 24m	6.517	4.385	867	27.753	981	614

Det skal understreges, at eksemplet gælder for gennemsnitsfartøjet, der fisker på alle kvoter. Således vil nogle fartøjer kun fiske på enkelte kvoter, mens andre vil vælge flere.

Regneeksemplet bygger på model 2 med ét indekstal pr. fartøj. Der kan på tilsvarende måde foretages en beregning med forskellige indekstal pr. fartøj som i model 1. Dette vil føre til andre årlige landinger pr. fartøj af de forskellige arter end de i tabel 21 viste. Denne forskel vil være udtryk for, at det ikke er ligegyldigt, om der anvendes en bestandstilgang eller en fartøjstilgang, og at der kan peges på fordele og ulemper ved begge modeller.

På den baggrund belyses et system (model 3), der rummer muligheder for tilpasning herunder overdragelse af rationsandele. Skønt der er fleksibilitet i både model 1 og 2 med hensyn til, hvilke rationer et fartøj kan tilmeldes, så er begge systemer stive med hensyn til overdragelse og sammenlægninger mellem fartøjer. Dette forhold belyses i model 3, en 'individuel rationsmodel'.

7.3. Rationsindeks som grundlag for individuelle kvoter

I model 3 kan fartøjerne tillades at overføre eller handle med deres rationsindekser. Det gælder uanset om et fartøj får indekset pr. ration (art/farvand) eller som et samlet rationsindeks. I model 1 skal et fartøj handle rationsindeks for hver kvote. I model 2 overføres eller handles med et samlet rationsindeks, hvis størrelse påvirker den mulige fangst på hver enkelt kvote.

Eksempel på overdragelse

I forbindelse med overdragelse vil model 2 være den mest enkle at operere med, da der kun er ét indekstal for hvert fartøj. Hvis et fartøj f.eks. i gruppen 12-14 meter ønsker at overdrage sit indekstal til et fartøj i gruppen 18-20 meter, ser regnestykket således ud, jf. tabel 18: Indekstallet for 12-14 meter er 77,53 og for 18-20 meter 93,13. Efter overdragelse har 12-14 meter fartøjet 0 point og fartøjet 18-20 meter 170,66 point. Disse indekstal ganges herefter på rationerne, som er fastsat for længdegruppen fra 24 meter og over. Hvis fartøjet i gruppen 12-14 meter ønsker at overdrage mindre f.eks. 20 indekspoint, vil det have 57,53 til rest mens det modtagende fartøj kan øge sit med 20 point. Disse indekspoint kan på samme måde som oven for ganges på rationerne for længdegruppen fra 24 meter og over. Overdragelse af indekspoint efter model 2 vil endvidere have den fordel, at ændringerne i fartøjets værdi umiddelbart kan aflæses.

Anvendelse af model 1, som indebærer overdragelse pr. art/farvand, vil være mere kompliceret at arbejde med, da et fartøj kan råde over helt op til 44 indeks, jf. at der fastsættes 44 konsumkvoter eksklusive sild og makrel. I nærværende rapport har hvert fartøj 6 indeks. Her kan et fartøj så overdrage helt eller delvist indekspoint inden for hver kvote, for hvilke der skal føres regnskab for det afgivende og det modtagende fartøj. Fartøjets værdiændringer kan ikke umiddelbart oplyses i forbindelse med overdragelse efter model 1. Det skyldes, at fartøjets værdi bestemmes af en sammenvejning af op til 44 kvoter, og en overdragelse vil derfor kræve supplerende beregning.

Generelt er fordelen ved at tillade handel eller overførsel af rationsindekser mellem fartøjerne, at der opnås en i praksis adskillelse mellem værdien af fartøjets kapacitet og fangstmuligheder. Uanset om model 1 eller 2 vælges som grundlag for overdragelse, vil det dog fortsat være nødvendigt at regulere inden for de nuværende bestemmelser i rationsfiskeriet, så det sikres, at Danmarks kvoter for de respektive konsumarter ikke overskrides. Dette kan eksempelvis gøres ved at foretage månedlige justeringer af den tilladte ration for fartøjer på 24 meter eller over, ligesom det gøres i det gældende system.

De to systemer i afsnit 6.2 baserer sig begge på det nuværende rationsordningsprincip, at et fartøj kun kan udnytte en kvote ad gangen på samme art i hvert forvaltningsområde, eller sagt med andre ord kun være i et farvandsområde ad gangen. Begge systemer har indbygget usikkerhed med hensyn til, hvor store de enkelte fartøjers fangstmængder bliver. Det medfører, at fiskeren ikke kan planlægge sit fiskeri på en for ham optimal måde, men i stedet er tvunget til at fiske sin tildelte mængde, da den bortfalder ved rationsperiodens udløb, hvis den ikke er opfisket.

Dette kan undgås ved i stedet at tildele fiskeren rettighed til givne fangstmængder. Det vil være en ændring af den nuværende rationsordning men samtidig muliggøre en bedre planlægning af fiskeriet for den enkelte fisker.

Tildelingen af rettigheder kan ske på grundlag af rationsindekserne i tabel 16 eller i tabel 18 afhængigt af, om der vælges en bestands- eller en fartøjsindgang. Men især for bestandstilgangen kan det være hensigtsmæssigt at omregne indekspointene for hver kvote til mængde.

Det kan gennemføres ved, at antallet af fartøjer i hver længdegruppe, jf. tabel 6, ganges med fartøjernes rationsindeks for hver kvote, jf. tabel 16, hvorefter det totale antal indekspoints kan beregnes for hver kvote ved at lægge længdegruppernes rationspoint

sammen. Divideres dette op i den totale danske kvote for de respektive arter, kan den gennemsnitlige fangstmængde pr. indekspoints beregnes, hvilket er vist i tabel 22.

Tabel 22. Samlet antal indekspoint for hver kvote

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
Tilgængelig kvote (kg.)	4.635.000	3.119.000	617.000	19.740.000	698.000	437.000
Totalt antal indekspoints	62.084	62.084	68.240	65.224	61.006	86.750
Kg pr. indekspoint	75	50	9	303	11	5

Med udgangspunkt i dette tal (kg pr. indekspoint) kan hvert fartøj få tildelt en årlig mængde for hver kvote ved at gange kg pr. indekspoint med det antal indekspoint et fartøj har fået tildelt, dvs. ved at gange tallene i tabel 16 og tallene i nederste række i tabel 22. Denne mængde, som er beregnet efter model 1, er angivet i tabel 23.

Tabel 23. Model 1. Gennemsnitlig årlig fangstmængde pr. fartøj for hver kvote i 2005 (kg.)

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
< 6m	640	431	181	2.594	85	63
6-9m	1.813	1.220	362	7.999	249	378
9-12m	3.306	2.225	362	14.052	448	378
12-14m	5.546	3.732	723	19.024	647	504
14-16m	5.546	3.732	723	24.212	945	504
16-18m	5.973	4.019	904	27.239	995	504
18-20m	5.973	4.019	904	30.265	1.045	504
20-24m	6.612	4.450	904	30.265	1.094	504
≥ 24m	7.466	5.024	904	30.265	1.144	504

I model 3 får hvert fartøj således tildelt fiskerimuligheder på samtlige kvoter på grundlag af de beregnede rationsindeks baseret på rationer, og ikke på grundlag af fartøjets historiske fangster. Efterfølgende kan fartøjerne overdrage til eller bytte individuelle rationsandele (indekspoint) med andre fartøjer, og derved tilpasse deres fiskeri i forhold til den ønskede sammensætning af deres fangst. Da overdragelser eller bytter foregår via rationsindekserne for hver kvote, sikres det, at de totale fangster holdes inden for den samlede kvote, da de tildelte antal kilo pr. indekspoint varierer fra år til år i forhold til størrelsen af kvoten.

7.4. Sammenligning mellem rationsindekssystemer

Som anført vil en tildeling af rationer baseret på et bestandsindeks (model 1) eller et fartøjsindeks (model 2) føre til forskellige tildelinger. Begge tildelingsmetoder kan danne grundlag for beregning af mængder pr. indekspoint til brug ved individuelle rationstildelinger (kvoter) med henblik på overdragelse eller bytte. I princippet er det rationspointene, der overdrages, og ikke mængderne, da de samlede kvoter jo vil ændres. Det skønnes, at model 2 (fartøjsmodellen) er den enkleste at arbejde med.

Forskellen mellem tildelinger efter model 1 og model 2 kan illustreres ved at sammenholde tabel 23 (model 1) med tabel 21 (model 2). Dette er gjort i tabel 24, som viser, at fartøjer under 6 meter eksempelvis får tildelt mindre fangstmængder af torsk i Nordsøen i systemet med et samlet rationsindeks for hvert fartøj (model 2) end i systemet med indekser for hver kvote (model 1 bestandsmodel). Omvendt får eksempelvis fartøjer mellem 20 og 24 meter en højere fangstmængde af denne kvote.

Med de givne samlede kvoter og rationstildelinger for 2005 ses det, at de store fartøjer generelt bliver bedst stillet under en fordeling, der baserer sig på bestandsmodellen, mens de mindre fartøjer bliver bedst stillet ved anvendelse af fartøjsmodellen. Resultatet vil være påvirket af den indbyrdes størrelse af de samlede kvoter i den enkelte farvande, samt den måde hvorpå rationerne er fastlagt for de enkelte fartøjsgrupper og kvoter. Derfor er model 3, som indeholder mulighed for overdragelse, relevant uanset om begyndelsestildelingen baseres på model 1 eller 2.

Tabel 24. Sammenligning af model 1 (bestandsmodel) med model 2 (fartøjsmodel)

	Torsk i Nordsøen	Torsk i Skagerrak	Torsk i Kattegat	Torsk i Østersøen	Tunge i Nordsøen	Tunge i Skagerrak, Kattegat og Østersøen
< 6m	-34	-22	91	-275	-16	-1
6-9m	-973	-655	-9	-3.867	-171	115
9-12m	-177	-119	-102	-780	-76	50
12-14m	493	332	50	-2.494	-114	28
14-16m	-114	-77	-30	106	93	-30
16-18m	29	19	113	1.922	100	-56
18-20m	-96	-65	96	4.419	131	-68
20-24m	338	228	69	3.546	149	-88
≥ 24m	949	639	37	2.512	163	-110

De gennemførte beregninger er begrænset til to arter og tre farvande, dvs. i alt seks kvoter. I princippet kan det samlede individuelle rationsindeks beregnet på grundlag af rationerne i torske- og tungefiskeriet anvendes som tildelingsgrundlag i andre 'fi-

skerier', der reguleres ved rationer. Det individuelle rationsindeks beregnet efter model 2 (fartøj) kan således umiddelbart ganges på andre arter end torsk og tunge. Vælges derimod model 1 (bestande), må det enten vurderes, hvilket af de seks indeks der bør anvendes, eller alternativt at andre arter underlagt rationsregulering inddrages direkte i beregningen. Dette vil indebære, at længdegrupperne tildeles rationsindeks for disse arter, hvilket kræver, at arter som rødspætte, kuller, sej, hvilling m.fl. inddrages direkte i rationsreguleringen, og ikke først hen på året efter en givet del af den samlede kvote for disse arter er opfisket.

7.5. Konklusion

Der er præsenteret 3 modeller til fordeling af rationer i det demersale fiskeri. I modellerne tager tildelingen udgangspunkt i de gældende rationer - og ikke i historisk fiskeri. I model 1 og model 2 kan overdragelse ikke finde sted. I model 3 forudsættes at overdragelse kan finde sted, så model 3 kan opfattes som en udvidelse af model 1 og 2. Det vil være mest enkelt at bygge model 3 på princippet i model 2 i modsætning til model 1. Forskellen er, at model 1 omfatter en tildeling, der tager udgangspunkt i bestandene, dvs. de enkelte kvoter for arter og farvande, principielt helt op til 44 kvoter, mens model 2 tager udgangspunkt i fartøjerne, f.eks. opdelt på 9 længdegrupper som i den gældende rationsregulering.

Da model 1 tager udgangspunkt i, at der fokuseres på bestandene (kvoterne) enkeltvis, skjules et centralt aspekt nemlig de samlede fiskerimuligheders betydning for fartøjernes værdi. Model 2 viser derimod direkte fartøjernes værdi inden for hver længdegruppe i forhold til deres samlede fiskerimuligheder. Dermed kan model 2 også bruges til at vurdere ændringerne i et fartøjs værdi i forbindelse med overdragelse af fangstrettigheder fra et fartøj til et andet. Der sker ved, at fartøjets samlede antal rationspoint op - eller nedskrives på en enkel måde, efter overdragelse har fundet sted. Overdragelse under model 1 kan også finde sted, men her sker det kvotevis, dvs. for art/farvand, og ændringerne i fartøjets værdi som følge af de ændrede fangstmuligheder fremgår ikke.

Det indekstal, der er beregnet for hvert fartøj i de enkelte længdegrupper i model 2, kan umiddelbart anvendes på arter, som ikke indgår i den her gennemførte beregning for torsk og tunge. Dette kan ikke umiddelbart lade sig gøre med anvendelse af model 1, der principielt vil kræve en beregning for hver art og farvand.

Begge modeller har fordele og ulemper. Derfor peges på model 3, som i forhold til model 1 og 2 indeholder den udvidelse, at rationsandele kan overdrages eller byttes. Model 3 indeholder dermed en yderligere individualisering i forhold til model 1 og 2. Mens model 1 og 2 baserer sig på, hvilke kvoter der udnyttes, og hvilken fartøjsgruppe et fartøj tilhører, så baserer model 3 sig på det enkelte fartøj. I udgangssituationen sker tildelingen i model 3 på grundlag af enten model 1 eller 2, men på længere sigt, efter overdragelser er gennemført, vil det enkelte fartøj adskille sig fra fartøjerne i model 1 henholdsvis model 2. Model 3 lægger derved et grundlag for tilpasning af strukturen i fiskeriet, som ikke findes i model 1 og kun delvist i model 2. Model 3 vil stadig fungere under hensyn til de samlede kvoter for hver art/farvand, da rationerne kan justeres efter behov. Tildelingen til de enkelte fartøjer sker ved anvendelse af rationspointene under hensyn hertil.

Det skal understreges, at de her gennemførte beregninger, baserer sig på 960 fartøjer, hvilket er mindre end det antal fartøjer, der er berettiget til at få tildelt rationer. Skønsmæssigt 2000 fartøjer yderligere er berettiget, og selv om disse næsten alle er under 12 meter og derfor berettiget til relativt små rationer, så vil alene deres antal påvirke de reelle rationer til de øvrige fartøjsgrupper kraftigt. Hvis der på den anden side gennemføres ordninger for kystfiskeriet, fartøjer under 16 meter med tilhørende kvoter holdes ude af den nævnte regulering, vil antallet af omfattede fartøjer falde til 304. Dette vil dog ikke nødvendigvis føre til større reelle rationer for de tilbageværende fartøjer som følge af den forlods kvotetildeling til fartøjerne under 16 meter.

Bilagstabel 1. Den danske fiskerflåde ultimo 1996-2004

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
< 12m	Garn/krog	1.180	1.094	1.043	990	999	982	980	941	903
	Jolle/ruse	2.299	2.216	2.076	1.984	1.898	1.805	1.715	1.437	1.303
	Snur/garn/trawl	104	105	107	112	115	124	120	119	120
	Trawl	75	70	67	58	57	50	44	40	37
	Alle redskaber	3.658	3.485	3.293	3.144	3.069	2.961	2.859	2.537	2.363
12-15m	Garn/krog	130	108	107	103	101	102	84	68	67
	Snur/garn/trawl	34	41	39	40	40	42	36	40	43
	Snurrevod	33	29	27	26	25	24	22	16	16
	Trawl	233	198	190	195	193	189	160	145	137
	Alle redskaber	430	376	363	364	359	357	302	269	263
15-18m	Garn/krog	65	60	59	55	52	51	42	37	33
	Snur/garn/trawl	6	6	7	8	8	9	10	8	8
	Snurrevod	37	33	32	30	30	30	25	20	20
	Trawl	130	135	134	134	130	128	114	105	99
	Alle redskaber	238	234	232	227	220	218	191	170	160
18-24m	Garn/krog	34	33	32	34	33	33	27	20	17
	Snur/garn/trawl	3	4	6	6	8	9	8	7	7
	Snurrevod	49	47	47	48	48	47	41	33	28
	Trawl	118	107	106	107	107	111	108	107	104
	Alle redskaber	204	191	191	195	196	200	184	167	156
24-40m	Bomtrawl	8	8	9	9	10	7	9	8	8
	Snur/garn/trawl	4	4	4	3	5	5	5	5	6
	Trawl industri	82	80	74	61	64	48	49	45	40
	Trawl konsum	45	38	39	47	54	55	53	53	50
	Trawl blandet	28	30	30	33	24	30	28	27	22
	Alle redskaber	167	160	156	153	157	145	144	138	126
> 40m	Not	11	11	11	11	11	11	11	9	9
	Trawl industri	15	16	21	19	17	13	14	12	17
	Trawl blandet	12	12	10	14	16	19	19	19	17
	Alle redskaber	38	39	42	44	44	43	44	40	43
Special-fiskerier	Hesterejefiskeri	23	23	22	24	25	26	23	25	31
	Muslingefiskeri	69	68	68	67	67	67	65	66	66
	Grønlandsk rejefiskeri	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Andet	2	4	4	4	5	5	9	167	229
	Alle redskaber	95	96	95	96	98	99	98	259	327
I alt		4.830	4.581	4.372	4.223	4.143	4.023	3.822	3.580	3.438

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

Bilagstabel 2. Antal fiskerfartøjer ultimo 2004

			Fangstværdi (kr.)			
		I alt	≥ 224.342	≥ 50.000 – < 224.342	< 50.000	Inaktive
< 12m	Garn/krog	903	243	197	364	99
	Jolle/ruse	1.303	54	147	536	566
	Snur/garn/trawl	120	50	39	29	2
	Trawl	37	23	5	7	2
	Alle redskaber	2.363	370	388	936	669
12-15m	Garn/krog	67	62	2	1	2
	Snur/garn/trawl	43	38	3	1	1
	Snurrevod	16	14	1	1	
	Trawl	137	129	6	1	1
	Alle redskaber	263	243	12	4	4
15-18m	Garn/krog	33	32			1
	Snur/garn/trawl	8	8			
	Snurrevod	20	20			
	Trawl	99	98			1
	Alle redskaber	160	158			2
18-24m	Garn/krog	17	17			
	Snur/garn/trawl	7	7			
	Snurrevod	28	28			
	Trawl	104	104			
	Alle redskaber	156	156			
24-40m	Bomtrawl	8	8			
	Snur/garn/trawl	6	6			
	Trawl industri	40	40			
	Trawl konsum	50	49		1	
	Trawl blandet	22	21			1
	Alle redskaber	126	124		1	1
> 40m	Not	9	9			
	Trawl industri	17	17			
	Trawl blandet	17	17			
	Alle redskaber	43	43			
Special-fiskerier	Hesterejefiskeri	31	26	1	4	
	Muslingefiskeri	66	60			6
	Grønlandsk rejefiskeri	1	1			
	Andet	229		2	18	209
	Alle redskaber	327	87	3	22	215
I alt		3.438	1.181	403	963	891

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

Bilagstabel 3. FØI-fartøjer ultimo 1996-2004

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
< 12m	Garn/krog	404	368	299	321	326	316	275	250	243
	Jolle/ruse	109	116	89	92	86	78	61	59	54
	Snur/garn/trawl	40	44	40	38	46	51	41	39	50
	Trawl	57	53	50	44	41	35	29	22	23
	Alle redskaber	610	581	478	495	499	480	406	370	370
12-15m	Garn/krog	120	101	99	93	89	91	76	61	62
	Snur/garn/trawl	29	36	35	36	38	38	34	33	38
	Snurrevod	29	26	22	23	23	22	21	15	14
	Trawl	218	185	180	187	184	181	152	136	129
	Alle redskaber	396	348	336	339	334	332	283	245	243
15-18m	Garn/krog	63	58	57	54	51	50	40	35	32
	Snur/garn/trawl	6	6	7	8	8	9	10	8	8
	Snurrevod	36	32	31	30	30	29	24	20	20
	Trawl	129	134	133	132	130	127	113	104	98
	Alle redskaber	234	230	228	224	219	215	187	167	158
18-24m	Garn/krog	34	33	32	34	33	32	27	20	17
	Snur/garn/trawl	3	4	6	6	8	9	8	7	7
	Snurrevod	47	47	47	48	48	46	40	33	28
	Trawl	116	105	105	106	106	111	108	105	104
	Alle redskaber	200	189	190	194	195	198	183	165	156
24-40m	Bomtrawl	8	8	9	9	10	7	8	8	8
	Snur/garn/trawl	4	4	4	3	5	5	5	5	6
	Trawl industri	82	80	74	61	63	48	49	45	40
	Trawl konsum	45	38	39	47	54	55	53	53	49
	Trawl blandet	26	30	30	33	24	30	28	27	21
	Alle redskaber	165	160	156	153	156	145	143	138	124
> 40m	Not	11	11	11	11	11	11	11	9	9
	Trawl industri	15	16	21	19	17	13	14	12	17
	Trawl blandet	12	12	10	14	16	19	19	19	17
	Alle redskaber	38	39	42	44	44	43	44	40	43
Special-fiskerier	Hesterejefiskeri	23	23	22	24	25	26	23	25	26
	Muslingefiskeri	63	61	64	64	65	65	64	62	60
	Grønlandsk rejefiskeri	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Alle redskaber	87	85	87	89	91	92	88	88	87
I alt		1.730	1.632	1.517	1.538	1.538	1.505	1.334	1.213	1.181

Anm.: FØI-fartøjer med en årlig omsætning over en vis størrelse, som i 2004 var 224.342 kr.
Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

Bilagstabel 4. Fangstsammensætning i værdi for de omfattede fartøjer i 2004 (%)

		Torske-fisk	Fladfisk	Hummer	Rejer	Industri-fisk	Andre arter	Fangst-værdi i alt (1.000 kr.)
< 12m	Garn/krog	63	27	0	0	0	10	121.338
	Jolle/ruse	21	11	0	3	0	65	35.247
	Snur/garn/trawl	53	30	4	0	0	12	22.611
	Trawl	46	38	15	0	0	1	8.013
	Alle redskaber	53	25	1	1	0	20	187.209
12-15m	Garn/krog	53	43	1	0	0	3	63.626
	Snur/garn/trawl	52	36	9	0	0	2	31.357
	Snurrevod	33	66	0	0	0	0	19.749
	Trawl	37	21	33	0	6	2	112.567
	Alle redskaber	44	33	18	0	3	2	227.298
15-18m	Garn/krog	39	59	0	0	0	2	68.986
	Snur/garn/trawl	32	29	26	0	13	1	13.238
	Snurrevod	25	75	0	0	1	0	27.536
	Trawl	29	17	36	2	11	4	134.426
	Alle redskaber	32	36	21	1	7	3	244.186
18-24m	Garn/krog	32	61	5	0	0	2	45.710
	Snur/garn/trawl	36	45	19	0	0	1	30.448
	Snurrevod	46	53	0	0	0	0	54.767
	Trawl	28	28	29	2	11	2	263.634
	Alle redskaber	31	37	22	1	7	2	394.559
24-40m	Bomtrawl	9	88	2	0	0	0	65.001
	Snur/garn/trawl	50	42	5	0	0	3	38.647
	Trawl konsum	37	21	21	17	1	3	238.620
	Trawl blandet	19	14	6	3	47	11	28.130
	Alle redskaber	32	34	15	11	4	3	370.398
I alt		36	34	17	4	5	5	1.423.651

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.

Bilagstabel 5. Fangstsammensætning i mængde for de omfattede fartøjer i 2004 for artsgrupper (%)

		Torske-fisk	Fladfisk	Hummer	Rejer	Industri-fisk	Andre arter	I alt
<12m	Garn/krog	14	6	0	0	0	3	4
	Jolle/ruse	1	1	0	1	0	7	1
	Snur/garn/trawl	3	2	0	0	0	1	1
	Trawl	1	1	1	0	0	0	0
	Alle redskaber	18	10	1	1	0	11	7
12-15m	Garn/krog	5	4	0	0	0	1	2
	Snur/garn/trawl	3	2	1	0	0	1	1
	Snurrevod	1	4	0	0	0	0	1
	Trawl	10	7	16	0	10	3	9
	Alle redskaber	18	17	18	0	10	6	13
15-18m	Garn/krog	3	5	0	0	0	0	2
	Snur/garn/trawl	1	1	2	0	3	0	2
	Snurrevod	1	6	0	0	0	0	1
	Trawl	9	6	21	5	21	16	15
	Alle redskaber	14	17	23	5	24	17	19
18-24m	Garn/krog	2	4	1	0	0	0	1
	Snur/garn/trawl	2	3	2	0	0	0	1
	Snurrevod	5	7	0	0	0	0	2
	Trawl	17	18	33	11	46	3	29
	Alle redskaber	25	31	36	11	46	4	34
24-40m	Bomtrawl	1	11	1	0	0	0	2
	Snur/garn/trawl	3	3	1	0	0	0	1
	Trawl konsum	19	10	21	81	2	39	13
	Trawl blandet	1	1	1	2	18	23	11
	Alle redskaber	24	25	23	83	20	62	27
Fangstmængde i alt (tons)		42.445	31.565	4.912	3.907	84.319	18.922	186.070

Kilde: Fiskeridirektoratet, 27. december 2004.